

Abya melóméló Jisəs Kras ndere

JCN ásamé

Mekomejɔ́ ayi achwɔ́ ne geñwá

1 Gemegé nnó mme yina alə, mekomejɔ́ abə alú mε. Mekomejɔ́ yimbə abə alu ne Əsəwə ne mekomejɔ́ yimbə abə alu Əsəwə.

2 Abó alú mē ne Əsəwə té ula ulɔ́.

3 Unó uko εbi Əsəwə akwyεé ukέ ne ji. Ji ábέ dampə, mmbə yé geno gema gepo.

4 Mekomejɔ́ yimbə ne awyaa geñwá. Ne geñwá eyigémbə gelú lé geñgbə mbaá akwaá.

5 Geñgbə eyigémbə gegənégé né mmu gemmua, yémbo gemua gékágé kweré gejí.

6 Əsəwə abó atə mende fə ayi ákuú ji nnó Jən,

7 Jən achwó ndere ntəsə, mangaré akwaá genó eyigé geñgbə eyigémbə gelú, nnó εbwó awú áfyεé metəó ne gejí.

8 Jimbə́ apófá geñgbə eyigémbə, achwó lé nkane ntəsə mampye akwaá ákaá geñgbə eyigémbə.

9 Geñgbə eyigé wáwálé, εyi gegənégé mbaá yéndémuú, gebə gechwɔ́ fa né mme.

10 Ji abó alú fa mme, ne yé εlē mme ayi Əsəwə akwyε akənε ne jí, bə́ mme akaá fó ji wó.

11 Ji achwó né melə wuuú, bə́ melə wuuú ásé fó jí wɔ́.

12 Yémbo bə́ ako abi ásélé jí, áfyεé matəó ne jí, áchyεé εbwó εbwənye mambə baá Əsəwə.

13 Gefɔ́ eyigé ábyéné εbwá, gepófó ndere akwaá ábyene baá. Ne εpófó ntó ndere akwaá ákelegé, εpófó ntó ndere nté akeloge. Nebyene bwá netane mbaá Esowá.

14 Mekomejɔ́ yimbɔ́, abwɔlé mekwaá, ajwɔle fa mme ne εse, alere galógálɔ ayi apwɔ amu ne ajágé depo εtire delú wáwálé. Degé εnoge εwé ji awyaá, εwé ji aséle mbaá Ntε wuu ndere danchi Maá.

15 J̄on agarege bɔ́ geno eyigé ji agene getóme ne Jisɔs, ajágé keŋke aké, “Gegé muú ayi njɔ́ágé nya nnó, ‘Ji ayi achwɔ́ mbɔ́ me meso apwɔ́ me, néndé gemegé nnó ábyé me, ji abɔ́ alu mé.’ ”

16 Ne gétúgé galógálɔ wuu apyε εse ako debó nebɔ matimati.

17 Mabé Esowá aké ne Mosis yémbɔ́ galógálɔ ne wáwálé áke ne Jisɔs Kras.

18 Yé muú ama ayi agene me Esowá apó εkose danchi maá wuu. Ji alu ntó eke Esowá. Ji ayi alu fí ne nté wuu ne apyε bɔ́ akaá gefɔ́ eyigé nté alu.

Mekomejɔ́ ayi J̄on menwyaá bɔ́ manaá Esowá ágarége

(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18)

19 Akpakpa bɔ́ Jus né Jerosale átɔ́ ámpyέ upε Esowá ne ámpoó ámpyέ upε Esowá nnó áchwɔ́ ágií J̄on nnó ji alú waá? Agigé mbɔ́,

20 J̄on ashya fó mangaré εbwá wáwálé wó. Ge na ne ji agare, aké “Me mpófó Muú yi Esowá akweré ji elá gefwa.”

21 Agí ji áké, “Ne wɔ́ ɔlu waá? Nnó wɔ́ ɔlu élé Elija.” Ne J̄on ashuu εbwá meko aké, “Ngba me mpó.” Ama ágií ji áké, “Nnó wɔ́ ɔlu muú εkpávε Esowá?” Ama ashuu εbwá meko aké, “Ngba.”

22 Aké, “W̄o əlu waá yeeé, shuuí esé meko ayi dejye garé b̄oó abi at̄omé esé. W̄o mboó əké əlu waá?”

23 Ne J̄on ashuuí εbwó meko aké, “Me nlu meko muú f̄o ayi ábēne né mashwōne nnó, nyage meti Ata εbe cho; mb̄o ne Asaya muú εkpávē Εsəw̄o ab̄o ajoo.”

24 B̄oó dentoo bina álu ntó εkw̄o b̄oó Farasi,

25 Ne ágií J̄on áké, “Ulannó w̄o awyagé b̄oó manaá Εsəw̄o mb̄ogé əpof̄ Muú yi Εsəw̄o akweré ji εlá gefwa, yé elé Elija yé εb̄e elé muú εkpávē Εsəw̄o ayi ab̄o agare nnó achwōó?”

26 J̄on ashuuí εbwó meko aké, “Me, nwyage εnyú ne manaá Εsəw̄o mamímamí, yémb̄o muú f̄o alú fa metoo metoo εnyú ayi délā kágé ji.

27 Achwōó mb̄o me meso, me nkwané yé muú ayi akágé manyí unó uka εbií wó.”

28 Unó bi na uko upyε né melo B̄etani né εgbé εb̄eé Jodan mbaá J̄on awyagé b̄oó manaá Εsəw̄o.

Jis̄os alu maá εgəŋme Εsəw̄o

29 Bií ujyagé J̄on agé ndere Jis̄os achwōo eta wuuí, aké, “Ḡegé maá εgəŋme Εsəw̄o ayi akpáné gab̄o akwaá fa mme.

30 Ji ne me mb̄o njoo ge ntome ne ji nnó, ‘Muú f̄o achwōo mb̄o me meso ayi apwōo me néndé gemége nnó ábyé me ji ab̄o alu mé.’

31 Me mboó, mb̄o nkaá f̄o ji wó. Yémb̄o ula bi me nwyagé b̄oó manaá Εsəw̄o úlú elé mampye b̄oó Isreli akaá ji.”

32 Ne J̄on agaré b̄oó geno εyigé ji agene, aké, “Ngé Mendoó Ukpea ndere εtané mfaánebuú eké gepwine εchwó téne ji mmyε.

33 Me mbəó, nkaá fə ji wó, yémbə muú ayi atəmə me nnó nwyaá bəó manaá agaré me aké, ‘Muú ayi ḡené Mendoó Ukpea éshulege etené ji mmyε, ji yi mbə ne alú muú ayi awyagé bəó ne Mendoó Ukpea.’

34 Me ngé ndere εpyembə ne Jisəs, ne ngarege enyú nnó ji alú Maá Esəwə.”

Baá utəó abi Jisəs abəó mbə akui

35 Bií εbifó ujyágé, Jən ama atené εfεé ne baá utəó bií apea.

36 Ndere agéne Jisəs akene ajyε, ajəó ne baá utəó bií aké, “Gégé maá εgoŋme gepegeé Esəwə mbə.”

37 Ne baá utəó bií bimbo apeá áwúgé ndere Jən ajəó mbə, ákwəlé Jisəs.

38 Jisəs ábwólégé ushu meso agé εbwó ndere akwəlé ji, ágií εbwó aké, “Enyú dekelégé ndé?” εbwó aké ne ji “Rabi wə ɔjwəlege εfó” (Ula Rabi utene nnó menleré).

39 Aké ne εbwó, “Chwóge dégé mbaá ayi me njwəlege.” εbwó ákwəlé yé ji ájyε gé mbaá awu, álá ewú ábelé ne ji bií bimbo. Gébé εyigémbə gébó gélú káláŋká eni né nkware.

40 Ne baá utəó bina apeá abi áwuú ndere Jən ajəó ákwəlé Jisəs, ama ele Andru menjmo Simun Pita.

41 Andru abó mbə akelé menjmo wuú Simun. Agége ji, agaré ji aké, “Esé degé Muú yi Esəwə akweré ji elá gefwa.” Mabə ami na, malu wye mabə mami mamaá ne Kras.

42 Asé yé Simun afé mbaá Jisəs ne Jisəs apé ji domeé, aké, “Wə ɔkamege Simun maá Jən, akuú nyε ntó wə nnó Sefas.” Sefas alu wye mabə mami mamaá ne Pita. (Ula Pita utene nnó εtáravé.)

Jisəs akú Filip ne Nataniél

43 Bií εbifə ujyagé, Jisəs akpome mmyε manjyε Galilií, ndere ajyεé agé Filip, ajəó ne ji aké, “Kwɔlé me.”

44 Filip ntó atané Betsada maá melə ayi Andru εbwó ne Pita atane wyε.

45 Filip akle Nataniél. Agégé ji, agaré ji aké, “Esé dégé muú ayi Mosis asamé né mabé atome ne ji ne bɔ́ɔ εkpávē Esəwɔ́ ntó ásá ato ne ji. Alu Jisəs muú Nasarət maá Josef.”

46 Nataniél akale aké, “E é! Genó geloggéló ntó gétánege né Nasarət.”

Philip aké, “Chwó kpa ame jye ɔgé.”

47 Jisəs agégé ndere Nataniél achwɔ́ɔ eta wuuú, aké, “Gé maá Isrəli ayi wáwálé na. abwɔlége fɔ dembwɔle.”

48 Nataniél agií ji aké, “Opyε nnó ne okaá me?” Jisəs ashuuú ji meko aké, “Gemegé nnó Filip akú wɔ, me ngé me wɔ né ulaá genoó eyigé ákuú nnó fig.”

49 Nataniél awúgé mbo, aké, “Ménleré wɔ ɔlu Maá Esəwɔ́, ɔlu nto mfwa bɔ́ɔ Isrəli.”

50 Jisəs aké ne ji, gétúgé ngaré wɔ nnó ngé wɔ né ulaá genoó eyigémbɔ, “Ne ɔfyεé metoó ne me? ɔgéné nyε ukpékpé unó bi upwɔó εbi.”

51 Ama ajəó aké, “Ngarége enyu wáwálé nnó, dégéne nyε nkane mfaánebuú anenege ne makiénné Esəwɔ́ akwɔ́me áshulege ne mfaa Maá Ntε Mekwaá.”

1 Bií εbifó ujyagé, né ndo εyi εgbeé εlεé, neba nefó nebó nélú né melo Kana né gebagé mewaá Galilií, mma Jisəs abó alú wyε.

2 Aló ntó Jisəs ne baá utó bií né neba εníné mbó.

3 Ne mmóó εpaá εwémbó mabyεgé mma Jisəs ajóó ne ji aké, “Mmóó bwó mabyε.”

4 Ne Jisəs ajóó ne ji aké, “Mma ḡgarégé fó me genó εyigé mbóó mampye, gébé ya gélú gakwáne.”

5 Yémbó mma Jisəs ajóó ne baá defwε abi ánene aŋkeé aké, “Pyεgé yéndégenó εyigé ji agarege εnyú nnó dépyε.”

6 Ské εpyεémbó, bó nkwo manaá fó akené álú εfεé kwókwólé abi bó Jus áchwele manaá wyε ne áshwónege byó bwó manemmyε mbaá ḡsəwó ndere gepəgé bwó gélú. Nkwó ama akpene baá bó nda manaá esaá yé esaá meso εfya.

7 Jisəs ajóó ne baá defwε abi ánene aŋkeé aké, “Fyεgé manaá magbeé né bó nkwo bimbo.” Afyεgé manaá magbégé lábé lábé,

8 aké ne εbwó, “Chwεgé amifó déchyε memgbare εpaá.” Ne ápyε wyε ndere ji ájóó.

9 Ne memgbare εpaá afwórégé manaá amimbó, ami mabwólé mmóó, akaá fó mbaá ayi mami matané wó. Yémbó bó abi áchwelé manaá amimbó ákaá. Ne megbare εpaá akuú menó neba atené baba,

10 ajóó ne ji aké, “Yéndémuú anegé εpaá, abó kpε mbε achwó ne mmóó malómáló. Bó ánugé mε kpaá ápwagé ne achwó ne ami mabomabo. Ne wó ḡbelé mmóó ami malómáló mala kpaá té nana”?

11 Ge gepəge ufélekpa mbε εyigé Jisəs apyεε na. Apyε geji né Kana né gebagé mewaá Galilií. Apyε

mbə manləre gepəgé uto bií. Ne baá utəó bií ágégé mbə áfyee matəó ne ji.

12 Epaá εwémbə εbyégé, Jisəs ashulé afé né Kapanom ne mma wuú, aŋmo bií ne baá utəó bií, εfεé ne εbwó ábelé mboó ndə.

*Jisəs abú bə́ó bi ákpoó unó né mmu εcha upε Esəwə
(Mat 21:12-13; Luk 19:45-48; Jen 2:13-22)*

13 Epaá koó upú bə́ó Jus elágé kwókwólé Jisəs akwó afé né Jerosale.

14 Akwónégé, akpε né mmu dachi εcha upε Esəwə. Agé ndere bə́ó abi ákpoo mpə, magoŋme, upwene mampyε upε mbaa Esəwə, ne abi ájwolé ákwórege maŋka.

15 Agégé mbə, abó manyií akwyε getó, abú bə́ó bimbə ako átané wyε chónchó ne magoŋme, ne mpə. Atyá maŋka ayi bə́ó abi ákene gesegé maŋka mankworé, amu makpókpogélé bwó agbé.

16 Ne anyá bə́ó abi akpoó upwene aké, “Kpagé ubi détáné fa, débófó mambwolé gepúgé Ntε wa gélá ntoné gese wó.”

17 Jisəs apyεgé mbə, baá utəó bií áte meko mejjó ayi asamé né mmu ηwε Esəwə nnó, “Géchyee εyigé me nwyaá né gepú jye gesəó me mmu εké mewε.”

18 Akpákpá bə́ó Jus áchwó jō ne Jisəs áké, “Ndé gefəgé gepə εyigé wə əkagé leré mampyε esé dékaá nnó élé Esəwə ne achyε wə εshyε mampyε depə eti.”

19 Jisəs ashuuú εbwó meko aké, “Muúgé εcha upε εwéna, nselé ndə elεé mpyε εwú εkere meso ndere εbə elu”.

20 Bə́ó bimbə áké, “Oké ndeé? εcha upε εwé, εselé esé usaá ηme upeá meso εkené manténé, ne wə əké əselé ndə elεé manténé εwú?”

21 Yémbə εcha upε ewé Jisəs ajəó mbə, ató εlé ne menyammyε wuu jimbəó.

22 Jisəs akwilégé né negbo, baá utəó bií áte nnó ji abó ajəó mé mechó εwé. Akamé ne genó εyigé ηwε Esəwə ajəó ne εyigé Jisəs ajəó.

Jisəs akaá genó εyi gélú né metəó akwaá

23 Ne gébégé Jisəs alú né Jerosale anyεé εpaá koó upú, apyε gejamégé bəó áfyεé matəó ne ji gétúgé ufəó unó ne ufélekpa εbi ji apyεé.

24 Yémbə Jisəs afyεé fó matəó ne εbwó wó, néndé akaá ndere mekwaá alú.

25 Εpósé εwé muú agarégé ji néndé jimbəó akaá mé genó εyi gélú mekwaá metəó.

3

Jisəs ne Nikodemus

1 Muú kpaá bəó Jus fə abó alú, ayi ákuú ji Nikodemus. Alú muú εkwó bəó Farasi.

2 Mende yimbə achwó bané Jisəs ne utuú, ajəó ne ji aké, “Ménleré esé dékaá nnó Esəwə ne atəmé wə, néndé muú fə akágé pye unó bi wə ɔpyέε, mbəgé Esəwə álá pó ne ji.”

3 Ne Jisəs ashuu ji meko aké, “Ngarégé wə wáwálé nnó, mbəgé álá abyé muú mambyε ayi meke wó, agene fə gefwa εyigé Esəwə ágbárege.”

4 Ajəógé mbə, Nikodemus agií ji aké, “Muú akwágé mbə mé ukoó, apyεé mbə nnó ne ámá abyé ji?” nno amage kpε né mmu une mma wuú abyé ji?

5 Jisəs ashuu ji meko aké, “Ngarégé wə wáwálé nnó mbəgé álá abyεé muú nebyεé né manaá ne Mendoó wó, anyεé fə gefwage Esəwə.

6 Mekwaá abyene ele ntε mekwaá, Mendoó ntó abyene elé Mendoó.

7 Ekágé olá menomekpo fuú, elé njó ne wó nnó, abó mambyé muú mambyé ayi meke.

8 Myo amye yéndé mbaá ayi akelégé, muú awuú gewya jií, yémbo ákágé fó mbaá ayi atané ne mbaá ayi ajye. Wyembó ntó ne elu ne muú ayi ábyene ji né Mendoó. Muu ákaáge gare fó ndere Mendoó abyene Mendoó.”

9 Nikodemus awúgé mbó, agií Jisós aké, “Ewéna ebéé mbó nnó?”

10 Jisós ashuu ji meko aké, “Wó olú gekpékpgé menléré bó Isréli nnó ákágé unó bi?”

11 Ngaregé wó wáwálé nnó, esé dejóge depo etiré dékágé, ne dégarege unó bi esé dégéné, yémbo enyú dékelege fó manwú.

12 Ngarege enyú unó bi upyé fa mme enyú dékámégé, nnó ngare enyú ebi upyéé né mfaánebuú ne dékámegé?

13 Yé muú ayi akwómé mé ájyeé né mfaánebuú apó, ekosé wyé Maá Ntε Mekwaá ne atané mfaánebuú achwó fa mme.

14 Ndere Mosis abweé nyá mmýo né mashwóne wyembó ntó ne abó mambwé Maá Ntε Mekwaá né mfaá

15 Ne yéndémuú ayi áfyéé metó ne ji, abó gejwá eyi gélágé byé.

16 Esowá abó gejeé ne bó mme, nkawú ne atómé danchi maá wuú nnó yéndémuú ayi áfyéé metó ne ji, anomé fó mme detu, abó gejwá eyi gélágé byé.

17 Esowá átoó fó Maá wuú fa mme nnó áchwo ágare nnó bó mme ákwe mpa wó. Ató lé ji nnó áchwo áfere ebwó né efwyale gabó.

18 Yéndémuú ayi áfyee metoó ne ji akwene fó mpa, yémbø muú ayi álá áfyee metoó ne ji wó akwe mé mpa néndé áfyee fó metoó ne danchi Maá Esəwə wó.

19 Gé na ne mpa ayi mbø abeé nyε. Geñgbó gechwó fa mme, yémbø boó ágbóó ne gemua ápwø geñgbó néndé unó bi εbwó abø ápyε uləmè fø.

20 Ne yéndémuú ayi apyee gabø akií fø geñgbó, ne akélégé fó manchwó né geñgbó nnó ekágé gabø wuú agéné.

21 Yémbø muú ayi apyee galógáló, achwøó né geñgbó, nnó galógáló wuú agéné ágé nnó ji apyee ndere Esəwø akélége.

Jən menwyaá bøó manaá Esəwø agaré ndere Jisəs alu

22 Ewyágé Jisəs ne baá utøó bií alyaá Jerosale, áfé né gebagé mewaaá Judiya ábelé εwú mboó ndø awyagé bøó manaá Esəwø.

23 Né gébé εyigémbø, Jən menwyaá bøó manaá Esəwø abø awyagé ntø bøó manaá Esəwø né melø Enən εwé elú kwókwólé ne melø Salim, élé manaá malú εwú døó. Bøó ájye eta wuú awyagé εbwø manaá Esəwø.

24 (Né gébé εyigémbø, ábø álú danfyε Jən né denø.)

25 Ewyágé muú Jus fø aló manyε mbeé ne baá utøó Jən, gétúgé geføó εyigé muú abøó manshwøné mmyε ne ábø pøpø né mbø ushu Esəwø.

26 Ne baá utøó Jən achwø eta wuú agaré ji aké, “Ménleré, mende ayi nyá øbø ølu ne ji né egbé εbεé Jodan εwé né, ayi øbø øgarege bøó gétú jií, alú mbø fa ne bøó ako ájyeé eta wuú awyagé εbwø manaá Esəwø.”

²⁷ Ajóágé mbə, Jən ashuú εbwó meko aké, “Muú fə akágé bó genó εkose nno Εsəwə achyεge ji geji.

28 Enyú amboá délú bø ntésé ba gébégé ngaré nnó, ‘Me mpó fó Muú yi Esowá akweré ji elá gefwa. Esowá atɔ me nnó mbó mbɛ ne ji.’

29 Menə neba ne awyaá mendée neba, yémbə mejeé menə neba, muú ajwəlege awuú meko menə neba, abeé ne nechóchá gétúgé meko menə neba ayi jí awuú. Nechónchó ənina nelú əna, ne nana metoo əgoó me gétúgé mende yina.

³⁰ Ji abó mankwó ngó, me mbó magbó gelú.”

31 "Muú yi atané mfaánebuú ajea gemé apwə bə́ō ako. Muú mme, abyε wye muú mme ne ajə́ogé lé depə ndere bə́ō mme ájə́oge. Ji ayi atané mfaánbə́euú apwə bə́ō ako.

³² Ji agarege unó bi ji awuu ne εbi agéne, yémbo
yé muú yi akamege meko wuu apó.

33 Yéndémuiú ayi akámege meko mejó wuu
alerege nnó genó εyigé Σσωώ ajó gelú wáwálé.

³⁴ Ne muú yi ይሠውል ሰነድ እና በዚህ የሚከተሉት ደንብ ነው፡፡

³⁵ Ntε agboó ne Maá, ne afyε ji unó uko né amu.

36 Ne yéndémuú ayi áfyéé metóó ne Maá yimbó, awyaá gejwá eyi gélágé byé. Yémbo, yéndémuú ayi atoo mekpo mamfyé metóó ne ji agéné fó gejwá eyigémbó, metóó usoo Ésəwó elu ne muú yimbó te kwyákwyá.”

4

¹ Ekwó bœ́ Farasi áwú nnó bœ́ abi ajyεε mbaa Jisəs, ji awyage εbwó manaá Εsəwə aja apwɔ abi ajyεε mbaá Jœn.

2 Yembə wáwálé alú nnó Jisəs jimbə awyáge fó bəó manaá Ḫsəwə, elé baá utəó bií ne awyáge.

3 Ne Jisəs awúgé nnó bəó Farasi áwu nnó bəó abi áchwəó eta wuú aja apwə abi Jən, alyaaá Judiya akeré meso né Galilií,

4 abó mankoó wyε né gebage mewaá Samariya ne afé né gebagé mewaá Galilií.

5 Akwónégé né gebagé mewaá Samariya akwóné melə εwé ákuú nnó Sikar. Sikar alú kwókwólé ne melú mme εwé Jakəb abó achyéé maá wuú Josef.

6 Embu manaá εwé Jakəb abó áchomé elú ntó εfεé. Jisəs ákəgé ápwagé, ajye jwólé wyε. Gébé gélú kalaŋká εfyánéεpeá ne ηwəmese εyigé Jisəs akwóné né mbaá yimbə.

7 Eké εwyáge, mendée Samariya fó achwó εfεé manchwé manaá. Jisəs ajəó ne ji aké, “Chyéé me manaá nyú.”

8 Gébé εyigémbə, baá utəó bií afé né melə manjyε na menyεé.

9 Mendée Samariya yimbə aké, ne ji “Wə əlú muú Jus, me nlú muú Samariya, εpyεémbə nnó ne əgií me manaá manyú?” Ajəó mbə nendé bəó Jus ne bəó Samariya átuúgé fó. *

10 Jisəs ashuu ji meko aké, “Wə əbə əkaá mbə εchyε εwé Ḫsəwə achyegé ne gefəgé muú ayi agií mbə wə manaá, mbə əgií ji, ne ji abó achyegé wə manaá ami machyegē genjwá.”

---

* **4:9** Elú wáwálé nnó: Bəó Jus átugé fó ne bəó Samariya nendé gébé εyigé bəó Asariya amyéé be ápwəó bəó Isreli, ákpa εbwó afé ndere afwε. Ne abi álá né gebagé mewaá Samariya ába bəó abi álá pó fó bəó Jus. Ndere elúmbə, bəó Jus bifə abi ála né gebagé mewaá Judiya, ásə nnó εbwó ápə póró né mbə ushu Ḫsəwə.

11 Mendée yimb̄o aj̄ó ne ji aké, “Ata ɔpó ne genó manchwé manaá, ne ɛmbu manaá ɛwéna ɛgomé. ɔpyéé mb̄o nnó ne ɔgé manaá ami machyegé geñwá?

12 Nnó w̄o ɔŋeá gem̄e ɔpw̄o gekwenege nt̄e sé Jak̄ob muú áchomé ɛsé ɛmbu manaá ɛwéna? ɛwé jimb̄o, baá bií ne utú bií anyuú manaá wyε.”

13 Jis̄os aké ne ji, “Yéndémuú ayi anyú manaá amina, mmwólé manaá ɛmágé pyε ji,

14 yémb̄o, yéndémuú ayi anyúu manaá ami me nchyegé nyε, mmwólé manaá ɛmágé pyε sé ji te kwyakwya. Ne manaá ami me nchyegé ji, mabwólége nyε mala ɛta wuú eké ɛmbu nnyi ɛwé etanege manaá ami machyége geñwá ɛyi gélágé byé.”

15 Mendée yimb̄o aké, “Ata chyεé me manaá amimb̄o nnó mmwólé manaá ɛpyegé sé me, ne nnó nchwjége sé fa manchwé manaá.”

16 Jis̄os aj̄ó ne ji, aké, “Chó kuú meno wyε ɛnyú déchwó.”

17 Ne mendée yimb̄o ashuú ji meko aké, “Me mmp̄o ne meno”,

Jis̄os aké, “W̄o ɔlú cho ndere ɔké ɔpó ne meno,

18 nénđé ɔbó ɔbá mé ano ata, ne ayi ɔlú mb̄o ne ji nana, apó f̄o meno wyε. Genó ɛyigé w̄o aj̄ó mb̄o gélú wáwálé.”

19 Mendée yimb̄o aj̄ó ne ji aké, “Ata ɛlúmb̄o eké w̄o ɔlú muú ɛkpávē ɛs̄ow̄o.

20 Ukwene ante sé ábó ánogé ɛs̄ow̄o né mekwé ɛwéna, yémb̄o ɛnyú b̄o Jus deké ánogé ɛlé ɛs̄ow̄o né melo Jerosale.”

21 Jis̄os̄ aj̄ō ne ji ak̄é, “Kámé genó eyigé me n̄j̄ōgé, gébé gechw̄o nȳe eyigé enyú délá n̄ogé sé Es̄ow̄o fa né mekw̄e ewéna, ȳē ebélé né Jerosale.

22 Enyú b̄ō Samariya dénogé genó eyigé délá kaágé, esé b̄ō Jus dénogé genó eyigé dékaágé n̄endé muú ayi áferege akwaá né efwyale gab̄o ataneḡe nȳe elé né mbaá b̄ō Jus.

23 Yémb̄o gébé gechw̄o, ne géchw̄o mé, eyige b̄ō abi anogé Nte se wáwálé anoge nȳe ji né gefōo eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Es̄ow̄o elerege. Gé ufōo b̄ō abi Es̄ow̄o akélege nnó ánoogé ji mb̄o.

24 Es̄ow̄o alú Mendoó ne b̄ō abi anogé ji abó manogé ji né gefōo eyi gelu wáwálé ndere Mendoó Es̄ow̄o elerege.”

25 Ne mendée yimb̄o ak̄é, “Nkaá nnó Muú yi Es̄ow̄o akweré ji elá gefwa, ayi akuú ji Kras achw̄o, gébégé achw̄ogé agarege nȳe esé yéndégenó chánjené.”

26 Jis̄os̄ agaré yé ji ak̄é, “Me yi nj̄ōge mb̄o nlu ji awu.”

27 Eké ewyágé baá ut̄ō Jis̄os̄ áchhw̄o; ne álá meno mekpo fuú nkane ágéné ji aj̄ōge mej̄ō ne mendée yémb̄o yé muú ayi agií ji nnó akélege ndé, yé ebé elé nnó ulannó ej̄ōge mej̄ō ne mendée yina apó.

28 Mendée yimb̄o alyaá yé ñkw̄o manaá wuú eféé afé né melō ajye gáré b̄ō ak̄é,

29 “Chw̄oge dégé mende ayi agaré me yéndégenó eyige me mb̄o mpyéé. Nnó ji ne alu Muú yi Es̄ow̄o akweré ji elá gefwa?”

30 Ne b̄ō átané né melō ájyeé gé Jis̄os̄.

31 Né gébé eyigé mendée yimb̄o ajyeé né melō, baá ut̄ō Jis̄os̄ ákpeáge ji ák̄é, “Ménleré nyé menyéé.”

32 Yémb̄o J̄is̄os aj̄oá ne εbwó aké, “Me nwya menyéé manyé ayi εnyú délá kaá wó.”

33 Aj̄oágé mb̄o, baá ut̄oá bií aj̄oá ne at̄e aké, “Nnó muú f̄o achwó ji ne menyéé?”

34 Nd̄ere aj̄oágé mb̄o, J̄is̄os aké, “Menyéé wa alú εlē mampye genó εyigé muú ayi at̄omé me akélege ne mampye ut̄oá bií nnéré chánchá.

35 Pó εnyú déj̄oǵe na nnó, ‘Ela amfaá ani ne mbwé ákwóné mamferé?’ Yémb̄o me ngarege εnyú nnó bw̄ege ame dépe mak̄oá, mbw̄e akwóné mé mamferé.

36 Yε nana muú ayi aférégé mbw̄e aboó nsa wuú ne anywerege mbw̄e yimb̄o ne mbw̄e yimb̄o εle geñwá εyi gélágé byé. Eb̄egé mb̄o, mempené ne memferé ábeé ne nechóchó chónchó.

37 Epyegémb̄o, nekanemej̄o εniné aj̄oá nnó, ‘Mempené ap̄egé, memferé aféré’ nelú wáwálé.

38 Me nt̄o εnyú nnó déj̄eé déféré mbw̄e né mek̄oá εwé εnyú déla dép̄ee mbw̄e wyε wó. Boó abi chá ápye ut̄oá, εnyú déb̄o nsá né ut̄oá bw̄o.”

Gejamégé b̄oá Samariya áfyé metoá ne J̄is̄os

39 Né gébé εyigémb̄o gejamégé b̄oá Samariya, áfyé metoá ne J̄is̄os gétúgé genó εyigé mendée yimb̄o agaré εbwó nnó, “Agaré me yéndégenó εyigé mb̄o mpyéé.”

40 Boó Samariya bimb̄o, ágégé J̄is̄os, áné ji mmyε nnó ajwólé ne εbwó, ne J̄is̄os abelé ne εbwó nd̄o εpeá.

41 Né mboó nd̄o εyimb̄o, gejamégé b̄oá ama áfyé metoá ne J̄is̄os gétúgé mekomej̄o ayi ji ágaré.

42 Ne ájoá ne mendée yimb̄o aké, “Esé défyéé metoá ne J̄is̄os nana εp̄osé gétúgé mekomej̄o ayi

ɔgaré esé néndé esé amboá déwú ne dékaá nnó ji alu Mempoó b̄oó mme wáwálé.”

Jis̄os apȳee maá muú kpaá gómena atoó

⁴³ Nd̄o yimb̄o εpea ekogé, Jis̄os alyaaá melo Samariya afé né Galilií.

⁴⁴ Jis̄os jimb̄o abó ajoó mé aké, “Muú εkpávé Es̄ow̄o apó ne énogé né melo wuuú.”

⁴⁵ Akwónégé né Galilií b̄oó melo Galilií ásé ji amu apeá néndé εbwó ágé yéndégenó εyigé Ji apȳee né Jerosale gébégé εpaá koó upú. Elé εbwó ntó ábó álú wyε.

⁴⁶ Ne Jis̄os ama ajyéé né melo Kana εwé ji abó apȳee manaá mábwólé mmoó né gebagé mewaa Galilií. Ne muú kpaá gómena f̄o abó alú né melo Kapanom ayi maá wuuú ab̄o amée.

⁴⁷ Mende yimb̄o awúgé nnó Jis̄os atané melo Judiya achwó né Galilií, ajyé né ji mmye nnó áchwó apȳee maá wuuú ayi amée álá magbómagbó átoó.

⁴⁸ Ne Jis̄os ajoó yé ne ji aké, “Me nlá mpyé gepøgé ufélékpá εbi ulérege utó Es̄ow̄o wó, εnyú défyεé f̄o matoó ne me.”

⁴⁹ Ajoogé mb̄o, muú kpaá yimb̄o aké, “Ata chwó déjyé εkágé maá wa agbó.”

⁵⁰ Ne Jis̄os ajoó ne ji aké, “Chó maá wyé atoge nyε.”

Ne mende yimb̄o akamé ne mekomejoó ayi Jis̄os ajoó mb̄o, afé.

⁵¹ Nd̄ere mende yimb̄o ajyéé, baá défwé bií átuú ne ji né meti, ágaré ji áké, “Maá wyε alu mebe.”

⁵² Ne mende yimb̄o agií εbwó gébé εyigé maá yimb̄o atoó. Áké, “Gefwene yimb̄o gébyé ji mmye njuna né kalaŋká ama.”

53 Agárégé ji mbə, ate nnó elé wyε né gébé eyigémbə ne Jisəs abó ajoó ne ji nnó, “Maá wyε atogé nyε.” Ndere εpyεémbə mende yimbə ne ula gepú bií uko áfyé metoó ne Jisəs.

54 Gé ndə ayi agbeé manjáne apea ayi Jisəs aleré gepogé ufélékpa né Galilií gébégé atané né Judiya.

5

Jisəs apyε mbwére atoō

1 Ndəfó εkógé, Jisəs alyaá Galilií akwó afé né Jerosale manjye nyé εpaá bəó Jus fó.

2 Né melə Jerosale, géntoogé manaá fó gélú wyé εyigé anə geji nebə agbá ata, Kwókwólé ne menombi εwé magónjme ákóge wyε. Akuú geji né mejoó Hibru nnó Bətsata.

3 Gejamégé bəó abi amée, ájwəlége wyε. Abi amε nónómé, ubwéré, ne abi amée unchanchi. Agile nnó Nnyi nebulé.

4 Ekiénné Εsəwə fó εchwə́, gébégébé εbúlege géntoogé manaá εyimbə. Ne muú ayi ábə́ mbə ashúlége né mmu manaá mimbə, yéndé nemée εniné ji amée nebyεé.*

5 Mende fó ntó ayi abó amée né aŋmε εsaá meso nekuúneleé abə̄ alu εfεé.

6 Jisəs agégé ji ndere álú εfεé bélé, akaá nnó amée mé né gejamégé aŋmε. Agií ji aké, “Okεlege nemée nyéε nebyε?”

7 Mende yimbə ashuuí ji meko aké, “Ata, mpó ne muú ayi akpané me afyεé né mmu gentoó εyigémbə gébégé nnyi nébulégé. Yéndégébé nkulégé manjye, muú yicha abə̄ mbə.”

---

* **5:4** Elú wáwálé nnó: Malə ani yina, apó né ukwéne bə̄ ηwε.

8 Ajɔ́gé mbɔ́, Jisəs aké ne ji, “Kwilé ka, pwi gebɔ́ jyé, ɔjyé mmu.”

9 Ne ténéténé ayi Jisəs ajɔ́ mbɔ́ mende yimbɔ́ atoó, akwilé ka, apwi gébɔ́ jií akene.

Mechó εwéna εpyé né bií uwyaá bɔ́ Jus.

10 Εpyégémbɔ́, ákpakpa bɔ́ Jus ájɔ́ ne mende yi atoó mbɔ́ áké, “Fina elé bií uwyaá, ne εbé sé εkamé fó nnó muú akpá gébɔ́ né bií uwyaá wó.”

11 Ne mende yimbɔ́ ashuú εbwó meko aké, “Muú ayi apyε me ntoó ne agaré me nnó nkpá gébɔ́ ya nkε njyε.”

12 Akpakpa bimbo, ágií ji áké, “Ndé muú awú agaré wɔ́ nnó ɔkpá gébɔ́ jyε ɔkεné”?

13 Mende yimbɔ́ akagé sé muú ayi apyε ji atoó, néndé gejamégé bɔ́ abó alú εfεé, ne Jisəs akpe né mpú bwɔ́.

14 Εwyagé Jisəs ama agé ji né mmu εcha upε Εsəwɔ́, ajɔ́ ne ji aké, “Gé, nana ɔtoó, ɔpyεgé sé gabο, Ékágé mechó kpáá εshúlí wɔ́ mmyε.”

15 Ne mende yimbɔ́ ajye garé yé ákpakpa bɔ́ Jus bimbo nnó elé Jisəs ne abó apyεé ji atoó.

16 Εfεé mbɔ́ ne ákpakpa bɔ́ Jus álɔ́ manchyεgε Jisəs εfwyale gétugé ji apyεé muú atoó né bií uwyaá.

17 Jisəs ajɔ́ ne εbwó aké, “Ntε wa apyε utɔ́ yéndégébε, mentó mbɔ́ mampyεgε utɔ́.”

18 Ajógé mbɔ́, matɔ́ ásá ákpakpa bɔ́ Jus kpaá, ányémēno nnó ábó manwá ji. Néndé ji akwé fó εbε bií uwyaá εwú εwú wó, amεé ntó mmyε ne Εsəwɔ́ gétugé ajɔ́ nnó Εsəwɔ́ alú ntε wuú.

Jisəs awya utó manchyεé gejwá ne mansó mpa

19 Jisəs ajɔ́ ne εbwó aké, “Me ngaré εnyú wáwálé nnó me Maá nténégé fó ushu ushu ba mampyε genó, εkosé unó bi me ngéne Ntε wa apyέε ne me ntó mpyε néndé yéndégenó εyigé Ntε apyε, geji ntó ne Maá apyεé.

20 Elé Ntε agboó ne me Maá alérege me unó uko εbi jimbɔ́ apyεé. Ne amágé lére nyε me ukpékpé unó bi upwɔ́ bina. Ne εnyú délaá nyε manomekpo fuí.

21 Ne wyε ndere Ntε apyε bɔ́ abi ágboó ákwilege ne negbo, achyε εbwó gejwá, mbɔ́ntó ne Maá achyεgé gejwá mbaá yéndémuú ayi ji Ntε akélege.

22 Ne yé muú ayi Ntε wa asóo mpa wuú apó. Yémbɔ́ achyε me Maá wuú utó nnó nsógré mpa bɔ́ akó.

23 Nnó bɔ́ ako ánogé Maá wyε ndere ánogé Ntε. Muú ayi álá anogé Maá wó, εbyennó ánogé fó ntó Ntε muú atɔmé ji.

24 “Ne me ngarége εnyú wáwálé nnó yéndémuú yi awuú mekomejɔ́ wa ayina, ne áfyεé metɔ́ ne muú ayi atɔmé me, awya gejwá εyi gélágé byé. Muú yimbɔ́ ntó akpéné fó unɔ́ mpa, atané mε né meti negbo akpε né meti gejwá.

25 Ngarége εnyú wáwálé nnó gébé géchwɔ́, ne géchwɔ́ mε εyigé bɔ́ abi álú ne meti negboó awuú nyε meko Maá Esowɔ́. Ne bɔ́ abi awuú ne áfyεé metɔ́ ne ji, ákerege nyé né meti gejwá.

26 Ndere Ntε wa jimbɔ́ alú menchyεé gejwá mbɔ́ntó ne ji apyε me Maá wuú nnó mbé menchyεé gejwá.

27 Ne achyεé mε Maá wuú uto mansó mpa akwaá, néndé melú Maá Ntε Mekwaá.

28 “Ekágé délá mano mekpo fuú gétúgé mechó ewé. Gébé géchwáo eyigé áwuú báó abi álú né mmu manome áwúu nyε mekomejó Maá Ntε Mekwaá

29 Awúgé átanege nyε mmu manome. Abi ápyεé unó bi Eṣəwə ákélege, ákwilége nyε ákpε né gejwá eyi gélágé byεé. Ne abi ápyεé gabó ákwilége nyε ákpε né unó mpa.

30 Nkágé téne fó ushu ushu ba mpyε genó. Nkane Ntε wa agárege me mbəntó ne nsóo mpa. Ne gefəjó eyigé me nsóo mpa gelú cho, néndé nkélege lé mampyε genó eyigé muú ayi atəmē me akélege nnó mpyε, epófó ndere me nkélege mampyε.

Bə ntεse Jisəs

31 “Mbəgé me mbəó nke ngarege báó depə etiré détome ne uto ba ebyénnó unó bi me ngarege mbə úlú detú.

32 Muú fó ntó alú ayi alú ntésé wa, ne nkaá nnó unó bi ji agarege átóme ne me, úlú wáwálé.

33 Enyú detó nyá báó dentəá mbaá Jən menwyaá báó manaá Eṣəwə, ne ji agaré enyú wáwálé gefəgé muú ayi me nlú.

34 Me nkélege fó nnó báó ákaá gefəgé muú ayi me nlú. Me njágé mbə ntome ne Jən, nkélege élé nnó enyú dewu nnó ékágé dekwe mpa Eṣəwə.

35 Ji Jən abó alú eké etulekañ ewé élulí égénegē. Ne mboó gébé fó enyú debə désé gengbó jií ne nechóchó.

36 Me nwya unó bi úlérege gefəgé muú ayi me nlú, ebi unjea upwə ebi Jən ágaré. Elé wye utəó ubi, ebi Ntε wa afyεé me né amu nnó nnéré, ubi ne mpyεε. Ne ubi ne úlérege nnó Ntε wa ne atəmē me.

37 Ne Ntε wa muú atəmē me, agaré ntó gefəgé muú ayi me nlú. Enyú délú danwú meko wuú, ne yε gefəgé muú ayi ji alú délú daŋgé.

38 Ne enyú debelé fó mekomejó wuú né matəó nyú wó, néndé genó εyi gelerege mbə elé metəó εwé enyú dela défyéé fó ne muú ayi ji atəmē wó.

39 Enyú decherege uno εbi ásame né muu ηwε εsəwə ayi déferé nnó ji ne apyέε enyú débó geñwá εyi gélágé byé ne mekomejó yimbə ajəgé atome elé ne me.

40 Yémbə enyú dékélégé fó manchwó eta wa nnó débó geñwá εyi gélágé byé.

41 “Me nkélégé fó nnó ákwaá áfεé me.

42 Yémbə ndere me nkaá εnyú, εnyú débəó fó gejeé ne εsəwə wó.

43 Me nchwó né mabə Ntε wa, εnyú déshya mansə me. Yémbə muú yi chá achwóge né mabə amií jimboó, εnyú déselé nyε ji.

44 Enyú dékèlege nnó ate bəó ne áfεge εnyú dékèlege fó nnó muú yi ji mbií ne alú εsəwə, afeé εnyú. Epyεmbə nnó ne εnyú défyéé matəó ne me.

45 “Yémbə déferégé fó nnó me ne nkúu nyε εnyú mpa né mbə ushu Ntε wa, elé Mosis ayi εnyú déneré matəó ne ji ne akuú nyε εnyú mpa.

46 Mbəgé εnyú débó défyéé matəó ne Mosis wáwálé, mbó défyéé ntó matəó ne me, néndé unó bi ji asamé, útoó ne me.

47 Teé ndere εnyú délá kamé nnó unó bi Mosis asamé úlú wáwálé wó, epyεmbə nnó ne dekame nnó εbi me njógé úlú wáwálé?”

*Jisəs achyεé dəlé bəó áta menyεé
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)*

¹ Ebélégé, Jisəs achyaá géntoogé mewaá Galilií eyigé ákuú ntó nnó géntoogé Tiberas.

² Ne gejamégé bəó ákwólege ji gétúgé ágené gepəgé ufélékpá ebi ji apyeé bəó mameé átoó.

³ Jisəs ne baá utəó bií ákwó ájye jwóle né mfaá mekwε.

⁴ Gébé eyigémbə, εpaá bəó Jus εwé ákuú nnó εpaá koó upú, éla kwókwəlé.

⁵ Ne Jisəs ábwége amε agé ndere gejamégé bəó áchwəó eta wuú, ajáó ne Filip aké, “Dénane mba bred efó ayi akwánege bəó bina manyé?”

⁶ Agií mba manwú meko yi Filip ashúge nyε, néndé jimbəó akaá mé genó eyigé ji abəó mampye.

⁷ Filip ashuu ji meko aké, “Yé dékpá elé ɳká eyi muú utəó anyeé né ámfaá aneé ne déna bred dékáré ukéké ukéké mbaá bəó bina, akwánégé fó εbwó ako.”

⁸ Ne maá utəó Jisəs ayifó ayi akúu ji nnó Andru menjmo Simun Pita, aké,

⁹ “Njye gesa fó, alú fana ayi awyaá ntó bred eta eyi apye ne bəle ne meshuu εpea, yémbə εkwánege mba bəó bina nnó?”

¹⁰ Ajáogé mba, Jisəs aké, “Gáré yéndemuú ájwólé ka.” Melú εwémbə ejá dambyanja dəó, bəó abi ájwólé wyε ande εbwó εbwó álú genogé dəlé bəó átāa.

¹¹ Ne Jisəs asé ntó bred eyimba, achyé matamé mbaá Ȅsəwə, akaré mbaá bəó abi ajwólé εfεé. Wyembə ntó ne apye ne meshuu eyimba épeá ne yéndemuú asε ndere ji akelge.

12 Anyégé agbégé, Jisəs agaré baá utə́ó bií aké, “Nywerege ayi álaá ɛkágé délyaaá yee genógefó”

13 Ne ányweré ayi álaá ágbeé usá úfyáneupeá yé élé ntó bred εbə elú élé eta.

14 Ne boó bina ágégé gepɔge ufélekpa bina, εbí Jisəs apyémbo, áké, “Gé muú ɛkpávē ɛsəwə wáwálé na, ayi alú manchwó fa mme.”

15 Jisəs ákágé nnó boó bimbə ákélege mangbaré ji ne utó ápye ji ábé mfwa, alyaá εbwó ama akwó afé te mfaá mekwε jimbii.

*Jisəs akε mfaá mekə manaá
(Mat 14:22-23; Mak 6:45-52)*

16 Nkwalé akwónégé baá utə́ó Jisəs áshulé afé né mbale géntoogé mewaaá εyigémbə,

17 ákpε ɛkpe manchyaá ájyé né melə Kapanəm. Gébé εyigémbə utuu ugi, ne Jisəs abó alú danchwó báne εbwó.

18 Ndere ajyéé mbyo metometo ammye apye mg-bannyi akwəme.

19 εbwó ájyégé genogé ɛnkpa neke eni, áké ágénə nkane Jisəs akéne mfaá mekə manaá achwə́o kwókwólé ne ɛkpée, abó εfə.

20 Ne Jisəs ajə́ó ne εbwó aké, “Défɔgé, élé me.”

21 Ajə́ogé mbə matə́ó ágə εbwó mansə ji akpε né mmu ɛkpée, áké ápéle ɛkpe εtaré mé mbale mewaa né mbaá ayi εbwó ájyéé.

Jisəs alú ɛké bred ayi achyεge gejwá

22 Bií ujyage, gejamégé boó abə alu né εgbé géntoogé mewaaá εwefə, ágé nnó élé ɛkpe εma ne εbə elú né mbale nnyi. Ape ágε sé Jisəs wó, ne ate nnó ji abó akpεé fó ɛkpe εwémbə ne baá utə́ó bií wó, baá utə́ó bií abó afé εbwó ambií.

23 Wyε né bií bimbø, makpe fó átané né melø Tiberas achwó táré né mapea gentoge mewaa kwókwólé ne mbaá ayi Ata Jisøs abó ajelé brød bøó anyéé.

24 Apé Jisøs ne baá utøó bií né makpe yimbø ágë wó. Akpø makpe yimbø áchyaá géntoogé mewaa áyigembø áfë né melø Kapanøm ákélege Jisøs.

25 Agége ji, ágií ji aké, “Ménleré ndé gébé wø áchyaá géntoogé mewaa áchwoó wé?”

26 Jisøs ashuuú εbwó meko aké, “Me ngarégé εnyú wáwálé nnó dékélégé fó me gétúge gepøge ufélekpá εbi εnyú dégené. Dékélege élé me gétugé dényéé brød dégbæé.

27 Détulégé fó mmyε dékélégé menyéé ayi áchóge, mmyége mmyε dékélégé élé menyéé ayi achyegé geñwá εyi gélágé byé. Ji yimbø ne me Maá Nte Mekwaá nchyegé nyε εnyú. Nte wa Esøwø apye ukpøkø uno fó ne alérege nnó ji achyéé me utø bií, nnó nchyegé bøó geñwá εyigembø.”

28 Ne bøó bimbø ágií ji áké, “Esé dépyεémbø nnó ne dépyéé utøó Esøwø?”

29 Jisøs ashuuú εbwó meko aké, “Utøø Esøwø bimbø úlú nnó εnyú défyéé metøó ne muú ayi ji atømé.”

30 Bøó bimbø ama agií ji áké, “Ndé ufélekpá εbi wø ømáge pyε nnó esé dégé ne dékámé ne genó εyigé wø øjøóge?

31 Ukwéne ante sé anyé nyá mana né mashwóne, wyε ndere asamé né mmu bø ηwe Esøwø nnó, ‘Achyéé εbwó brød ayi atané né mfaánebuú ányéé’.”

32 Ne Jisøs aké ne εbwó, “Me ngarége εnyú wáwálé nnó εpófó Mosis ne achyéé εnyú brød ayi

átané mfaánebuú, elé Ntε wa ne achyége ushuú břed ayi mbǿ ayi atané né mfaánebuú.

³³ Brđ ayi Esowā achyége elé muú ayi atané mfaánebuú ne achyége boó geñwá eyi gélá gébyé.”

³⁴ Jisøs ajǿge mbǿ, boó bimbo áké, “Ata chyége esé brđ yimbǿ yéndégébé.”

³⁵ Ne Jisøs agaré yé εbwó aké, “Me ne nlú břed ayi achyége geñwá. Yéndémuú ayi achwǿ eta wa mesa ammyε sé ji, ne muu ayi áfyέ metǿ ne me mmwólé manaá nto εpyέ sé ji.

³⁶ Ne ngare mé enyú nnó enyú dégé me yémbǿ défyέ matǿ ne me wó.

³⁷ Yéndémuú ayi Ntε wa achyége me, achwǿ nyε eta wa, ne yéndémuú ayi achwǿ eta wa, me mbuú fó ji.

³⁸ Néndé me ntané fó mfaánebuú manchwó pyε ndere nkélege wó, nchwǿlé mampyε ndere muú ayi atømé me akélege.

³⁹ Ne genó εyigé muú ayi atømé me akélege nnó, mpyε gélú nnó εkágé mpyε yέ muú ama anó né geluágé boó ako abi ji achyéé me. Mpyε elé εbwó akwilé né negbo né bií bi kwyakwya.

⁴⁰ Néndé genó εyigé Ntε wa akélege gélú nnó, yéndémuú ayi agéné me Maá wuú ne áfyέ metǿ ne me, abó geñwá eyi gélágé byé. Ne me mpyε nyε ji akwilé né negbo né bií εbi kwyakwya.”

⁴¹ Jisøs ajǿge mbǿ, boó bimbo álø mañménégé gétiúgé ji ajǿ aké, ‘Me nlú břed ayi atané mfaánebuú ashulé mme’.

⁴² Aké pó nnó Jisøs maá Josef na? Esé dékage mma wuú ne ntε wuú. Epyεmbǿ nnó ne ji aké atané mfaánebuú ashulé mme?

43 Ne Jisəs ashuú yé εbwó meko aké, “Góge maŋménégé ne ate,

44 yeé muú ayi ákágé chwó eta wa ayi nté wa muú atəmé me álá aja ji áchwo wó apó. Ne ayi achwó eta wa, mpye nyé ji akwilé né negbo né bií bi kwyakwya.

45 Muú εkpávē Esəwə fó abó asá nnó, ‘Esəwə alrége nyé bɔ́ ako meti.’ Ewena etene nno yéndémuú ayi awuú ne agií genó εyigé Ntε wa akélege, achwó eta wa.

46 Menjó mbɔ́, εpáfó nnó muú fó agé mé Ntε wa wó, εkosé me muú ntané eta wuú ne ngéne ji.

47 Ngaré εnyú wáwálé nnó yéndémuú ayi áfyee metoó ne me abɔ́ geñwá εyi gélá gébyee.

48 Me nlú břed ayi achyegé geñwá.

49 Ukwéne ante nyú anyé nya mana né mashwáne, yémbɔ́ ágbó.

50 Ne gé břed ayi atané mfaánebuú ashulé mme, ji ne alu gefoó εyigé yéndémuú ayi anyé ji agboó fó.

51 Me nlú břed ayi achyegé geñwá, ayi atané mfaánebuú ashulé mme. Yéndémuú ayi ányee břed yina abee ne geñwá εyi gélágé byé. Ne břed yina εlé menyammye wa ayi nchyége nyé mbaá bɔ́ mmemekó manwene geñwáge bwó.”

52 Jisəs ajaogé mbɔ́, bɔ́ Jus áló manyé mbeé metometo ne ate áké, “Mende yina achyegé mbɔ́ esé menyammye wuú nnó dénye nnó?”

53 Jisəs ajao yé ne εbwó aké, “Ngarége εnyú wáwálé nnó, mbɔ́gé εnyú délá dényee menyammye Maá Ntε Mekwaá ne dényuú manoó mií wó, débó fó geñwá.

54 Ne yéndémuú ayi anyee menyammye wa ne

anyúu manoó ma, aboó gejwá εyi gélágé byé, ne mpyε nyε ji akwilé né negbo né bií bi kwyakwya.

⁵⁵ Néndé menyammyε wa alú menyεé wáwálé ne manoó ma ntó málú genó εyigé ányú wáwálé.

⁵⁶ Yéndémuú ayi anyéε menyammyε wa ne anyú manoó ma, abεé muú ama ne me, ne me ntó mbεε muu ama ne ji.

⁵⁷ Ntε wa menchyε gejwá ató me, Me ntó nwyaá gejwá gétú jií. Mbɔntó ne yéndémuú ayi anyéε menyammyε wa aboó gejwá gétú ya.

⁵⁸ Gé br̄d ayi atané mfaánebuú ashulé mme na. Apófó εké mana ayi ukwéne ante nyú ányé nyá ne ábelégé ágboó. Yéndémuú ayi ányéε br̄d yina abεé mebe te kwyakwya.”

⁵⁹ Jis̄os ajoó dep̄o εtiré na né Kapanɔm, gébégé alérege bɔó unó né mmu εcha mmyεmenεne.

Gejamégé ankwolé Jis̄os alyaa jií

⁶⁰ Gejamégé ankwolé Jis̄os áwúgé genó εyigé ji alérégé áké, “Genó εyigé mende yi alérege getoó. Yεé muú ayi akámege gefəgé genó εyigé na apó.”

⁶¹ Yémb̄o Jis̄os akágé né mmu metoó wuú nnó ankwole bií ánjménége gétúgé mechó εwé ji ajoó. Aké, ne bw̄o, “nnó mechó εwéna εpyε nnó εnyú deja mmyε meso?

⁶² Eb̄egé mb̄o, εnyú deferege nyε nnó mb̄ogé dégégé Me Maá Ntε Mekwaá ndere nkérége meso mbaá ayi ntané yé?

⁶³ Elé Mendoó ne échyége gejwá. Menyammyε mekwaá apyε ye genó cháchá! Unó bi Me njoó mb̄o ne εnyú, utané mbaá Mendoó ne ubi ne uchyεge gejwá εyi gélágé byé.

64 Yémbə, enyú abifə défyεé matəó ne me wó.” (Jisəs akaá mé te ula uló bəó abi álá fyε matəó ne ji wó, ne muú ayi achyεge nyε ji maŋkwaá)

65 Ne ajəó ne εbwó aké, “Gé ula bí ngaré enyú nnó, muú akágé chwó fó eta wa, mbəgé Ntε wa álá leré ji meti wó.”

66 Elə né gébé εyigé na, gejamégé aŋkwəlé bií ája mmyε meso, ámágé kwóle sé ji.

67 Ne εpyégémbo, Jisəs aké ne áŋbá bií áfyáneapeá, “Nnó enyú ntó dékélégé manlyaá me?”

68 Simun Pita ashuú ji meko aké, “Ata, εsé demágé lya wə défε εfə? ele wə ne uwyaá mekomejəó ayi achyεge geŋwá εyi gélágé byεé.

69 Esé défyεé matəó ne wə ne dékaá nnó wə ne ɔlu Muú Ukpea ayi Esəwə átəmé.”

70 Jisəs ashuú εbwó meko aké, “Me ne njyá enyú áfyáneapeá, yémbə muú nyú ama alú danchəmeló.”

71 Jisəs ajəó mbə ato lé ne Judas maá Simun Iscarot, yélé alú né geluágé abi áfyáneapeá, ji ne achyεge nyε Jisəs maŋkwaá.

7

Jisəs ne aŋmo bii

1 Jisəs ánérégé manléré unó bi, aló mankéné né gebagé mewaá Galilií, ákélégé fó manjyε né gebagé mewaá Judiya gétúgé ákpakpa bəó Jus ákélege manwá ji.

² Gébé eyigémbə εpaá bə́ Jus εwé ákuú nnó εpaá baá otó elá kwókwólé. *

³ Ne aŋmo Jisəs abi ande áké, “Lyaá fa ɔjye né gebagé mewaá Judiya ɔpye ufélekpá aŋkwolé bye ágé.

⁴ Néndé muú aké akélege nnó bə́ ákaá gefögé muú ayi ji alú, apyeé fó utoó bií bíbí. Té ndere ɔkágé pye ufélekpá εbi, élome nnó ɔpye ubi mbaá ayi bə́ ako ágéné.”

⁵ Aŋmo bií ájə́ge mbə́ yε εbwó ntó áfyεé fó mató ne Jisəs wó.

⁶ Jisəs ashuú εbwó meko aké, “Eya gébé gélu daŋkwóne, né εgbé εwé nyú dékágé jye yéndégébé.

⁷ Bə́ mme akage paá fó εnyú, ápaá elé me, néndé me ngarege gabø ayi εbwó ápyéé gbogónó.

⁸ εnyú chóge εpaá εwéná me njyεé fó nana néndé gébé ya gélú daŋkwóne.”

⁹ Ajə́gé mbə́ ama abéle mboó ndə́ né Galilií.

Jisəs afé εpaá baá otó

¹⁰ Aŋmo Jisəs ájyé́gé ji alá meso akwolé εbwó afé bíbí, εpófó gbogónó.

¹¹ Ndere bə́ ányéé εpaá εwémbə́, ákpakpa bə́ Jus álə́ mankelé Jisəs, ágigé até bə́ áké, “Mende yimbə́ alé?”

¹² Bə́ abi áchwoá εpaá εwémbə́, áŋménegé ákuú Jisəs meno. Abifə́ áké, “Alú muú melóméló,” abifə́ ntó áké, “Ngba” “achə́ bə́ makpo.”

¹³ Yémbó yeé muú ayi ákuú Jisəs meno gbogónó apó néndé áfó́ ákpakpa bə́ Jus.

---

* ^{7:2} Elú wáwálé nnó: Εpaá baá otó elá εpaá εwé bə́ Jus aténege baá otó né mbaá ayi alú bəmbə, manjwolé wye átámége Εsəwə né galógáló ayi álére εbwó né mashwəne.

14 Anyégé εpaá εkárégé mmyε, Jisəs afé né mmu εcha upε Εsəwə alérege meko mejoo Εsəwə.

15 Ne ákpakpa boó Jus áwúgé ndere Jisəs alérege, mano álá εbwó mekpo fuú ágígé ate áké, “Déngá εtire na détané mende yina εfó, ayi yee ηwε ji alá agi dɔɔ wó?”

16 Ajóágé mbo, Jisəs ashuuú εbwó meko aké, “Unó bi me nlérege mbo utáné fó me né metoó wó utané lé mbaá muú ayi atəmē me.

17 Muú ayi awyaá metoó mampyε genó εyigé Εsəwə akélege, ji ne akágé nyε mbaá yi unó bi me nlérege mbo utánege. Yee utanége lé mbaá Εsəwə yee lé né metoó wa, akágé nyε.

18 Muú ayi ajóäge unó bi utánege ji né metoó, akélege lé nnó ηgó wuuí akwó. Yembø muú ayi akélege nnó muú ayi atəme ji akwó ηgó, ajóge genó εyi gelu wáwálé, ábyágé fó gebyó cháchá.

19 Mosis abó achyé εnyú mabé, wá mbo fó wó? Yembø, yee muú nyú ama ayi abelé aji apó. Ulannó εnyú demuame manwá me?”

20 Jisəs ajóágé mbo, boó bimbø áshuuú ji meko áké, “Melo nchyε achyegé wó εfwyale, ndé boó amuame manwá wó?”

21 Ji ntó ashuuí εbwó meko aké, “Me mpyε muú atoó bií uwyaá, εnyú délá mano mekpo fuú.

22 Ele Mosis ne achyee εnyú εbé nnó deságé nsó. Ye lé εla εlø fó ne ji wó, εlø ne ukwéne ante nyu, εnyu desoo baá nyu nsó né bií uwyaá.

23 Ne mbøgé bií εbi asoo maá nsó ukwegé bií uwyaá, εnyú desoo ji nsó nnó εkágé dékwé εbé Mosis, ulannó εnyú désoo matoó ne me gétúgé me mpyε menyammyε muú meko atoó né bií uwyaá?

²⁴ Muú apyegé genó ékágé débó mbε déjɔ́ nnó ji apyε gabø ndere boó ako ágεne, ayi délá débɔ́ mbε dékaá ulá wó. Cherége dékaá né meti εwé εlú cho ne desɔ́ mpa wuu.”

Nde mmu alú Muú yi Esowø akweré ji elá gefwa

²⁵ Ndere Jisøs alérege boó Jerosaleε, abifɔ́ álo mangigé atε áké, “Pó mende yi ákélege na ji manwá na?”

²⁶ Pe ndere ji ajǿgé mejǿ né mbε ushu boó ako ne yεé muú ayi apégé meko apó, nnó ákpakpa sé ágε nnó ji ne alú Muú yi Esowø akweré ji elá gefwa waá?”

²⁷ Ndøfø ji fó wó néndé Muú yi Esowø akweré ji elá gefwa aké achwɔ́ muú akágé fɔ́ mbaá ayi ji atánégé yémbø εsé dékaá mbaá yi mende yina atané.”

²⁸ Ndere Jisøs alú lérege né mmu εcha upε Esowø, abwεé meko mfaá aké “Elú wáwálé nnó enyú dékaá me ne dékaá ntó mbaá yi me ntané yémbø me nchwá fó fa né utó ba wó, nchwálé géту́gé muú ayi atømé me. Elu wawale nno ji ne atømé me ne enyú dékágé fó ji.

²⁹ Me nkágé ji néndé me ntané lé εta wuú. Ji ne atømé me nnó nchwó.”

³⁰ Ajǿgé mbø, boó bimbø ákwilé nnó ápyé ji yémbø yεé muú ayi ataá ji εbwø mmyε apó, εlε gébé ejíí gélá gelú daŋkwóne.

³¹ Yémbø né geluäge boó bimbø gejame abi áfyεé metǿ ne ji ajǿgé áké, “Muú yi Esowø akweré ji elá gefwa achwágé nnó amáge pye gepøge ufelekpa upwǿ εbi mende yina apyéé?”

³² Boó εkwø Farasi abi alú εfεé áwúgé ndere boó aŋménego géту́gé Jisøs, ácho ula ne anǿ baá

ampyεé upε Esowə, átó ámbamé echa upε Esowə nnó ajye apyé Jisos.

³³ Ne Jisos ajoo aké, “Me mbeloge sé ne enyú daó, ela gachyεé me nkerege meso mbaá muú ayi atomé me.

³⁴ Enyú dékélege nyε me, yémbø degéne fó me. Mbaá ayi me mbéε enyú dékágé chwó fó wyε.”

³⁵ Ajoogé mbø, ákpakpa bǿ Jus álø mangigé ate aké, “Ndé mbaá yi mende yina aferé nnó ji ajye, ayi yεé dékélé ji délá dégéné? Nnó ajye jwóle nyε elé né gebagé mewaa Greek ne malø ayi bǿ sé ájwólege, alerege bǿ Grekmekomejoá Esowə?”

³⁶ Ajoo mbo, aké, “Enyú dékélege nyε me dégéné, ne mbaá yi me mbéε, enyú dékágé chwó fó wyε. Ula utεne mbø nnó?”

Manaá ami machyεge gejwá

³⁷ Kwyakwya bií bi ányεé spaá εwémbø, úlú gekpεkpεge bií. Né bií bimbø Jisos akwilé ka ajoo kenke aké, “Yéndémuú ayi mmwólé manaá εpyεé ji achwá anyú eta wa. †

³⁸ Muú afyεgé metoó ne me, genó εyi gepyε ne ji gebεé wyε ndere ásamé né mmu ηwε Esowə nnó, ‘Genó εyi gétanege ji te metoó gebεé eké nnyi εniné néwya manaá ami machyεgé gejwá.’ ”

³⁹ Manaá ami machyεgé gejwá ami Jisos ajoo mbo matené mbaá Mendoó Ukpea εwé bǿ abi afyεé matoó ne Jisos aboó nyε. Né gébé εyigémbø, Esowə abó alú danchyεé εbwó Mendoó

---

† ^{7:37} Elú wáwálé nnó: Gébégé spaá εwéna ampyεé upε Esowə ájyeé yéndé bií átuú manaá áchwǿ ne mami né echa upε. Ndere apyεé mbo áteé nkane Esowə áchyé nya bǿ bií manaá gébégé εbwó ákene né mashwøne. Jisos ájogé nnó ji alu eké manaá mimbo mbaá bǿ.

Ukpea, néndé Jisəs abó alú dangbó akéré meso mfaánebuú mbaá ayi Əsəwə achyegé ji εnógé.

Bə́ó ájoógé unó ucháuchá gétúgé Jisəs

40 Bə́ó bimbə́ áwuúgé genó εyigé Jisəs ajə́, abifə́ aké, “Elú wáwálé nnó mende yina alú muú εkpavé Əsəwə ayi débó dégilé.”

41 Abifə́ aké, “Alú Muú yi Əsəwə akweré ji εlá gefwa.” Yémbə́ abifə́ aké, “Əpyəmbə́ nnó ne Muú yi Əsəwə akweré ji εlá gefwa átanégé né Galilií.

42 Pó ηwe Əsəwə aké na, Muú yi Əsəwə akweré ji εlá gefwa abeé mpyáne mfwə Dəvid ne ábyéne ji né Bətəleħəm, melə εwé mfwə Dəvid atané wyε?”

43 Ndere εlúmbə́, bə́ó abifə́ ájoógé ágáme Jisəs, abifə́ ágáme fő.

44 Bə́ó abifə́ ábó álú mampyé ji, yémbə́ yé muú ayi ataá ji εbwə mmye apó.

Akpakpa bə́ó Jus áshya mamfyé metə́ ne Jisəs

45 Ambamé εcha upε Əsəwə abi ábó átəmə εbwó nnó ájyε apyé Jisəs, ákeré meso amuamu mbaá anə́ baá ampyε upε Əsəwə ne εkwó bə́ó Farasi. Achwágé ákpakpa bimbə́ ágií εbwó aké, “Ulannó enyú délá chwó ne ji wó?”

46 Ambamé bimbə́ áshuú εbwó meko aké, “Esé délú danwú muú fó ajó gefəgé depə εtiré mende yimbə́ ajógé.”

47 εkwó bə́ó Farasi áshuú εbwó meko aké, “Nnó abwəlé enyú ntó?”

48 εbwó ama gíí aké, “Nnó enyú dékaá yeé muú sé ama né geluágé ákpakpa, yé εbélé muú εkwó Farasi ayi áfyεé metə́ ne ji?

49 Ngba! Ekosé boó abi álá kaágé mabé sé ne áfyéé metoó ne ji. Ne εbwó bimbó alu boó abo né mbé ushu Εsəwō.”

50 Muú Farasi fó ayi εbwó ákuú ji Nikodemus muú yi abó ájye mbaá Jisəs, aboó alu ntó né geluage bwó. Agí εbwó aké,

51 “Nnó εbé sé εgbarege muú nnó alú gyéé ayi boó álá lu danwú mpa wuú akaá mechə εwe ji apye?”

52 Akpakpa bimbó áshuu ji meko áké, “Elú εké wó ntó əlu muú Galilií. Chó gií né mmu ηwe Εsəwō ne əkaá nnó muú εkpavé Εsəwō atanégé fó né Galilií.”

‡

53 Ajoógé mbə, yéndémuú atyaá akeré meso né gepú jii.

8

Apye mendée ayi akwené ulɔ

1 Jisəs akwó afə ji né Mekwε Olif.

2 Ne bií ujyágé ji ama kéré meso né dachi εcha upε Εsəwō. Gejamégé boó áchwó anə ji mme ne ajwəlé ka aló manlérégé εbwó.

3 Ndere ji ajoógé, anléré mabé Εsəwō ne εkwó boó Farasi áchwó ne mendée ayi akwené ulɔ. Achoó ji né mbé ushuú boó ako abi álu εfεé.

4 Aké ne Jisəs, “Ménleré, εsé dépye mendée yina nkane akwéne ulɔ.

5 Asá né mmu ηwe mabé Mosis nnó ábó manwá gefəgé mendée yina ne mataá. Ne wó əjəó nnó?”

6 Nkwé yi εbwó agí mbə elé metaá né εbwó ápené nnó Jisəs akwegé, εbwó ágé meti manjəó nnó apye gyéé.

‡ **7:52** Elú wáwálé nnó: Ukwene bo ηwe abi mbəmbə ápó ne maló ηwe yina. Əlo né 7:53 əkwóné né 8:11.

Yémbə Jisəs abyelé mme asamé genó gefó ne εnə́ó εbwə́ wuú.

⁷ Ndere εbwó álu ágigé wyε ji gigé, Jisəs anyaá mmyε mfaá aké ne εbwó, “Mbəgé muú nyú fə alú dampye gabø, abó mbø abó ntaá ató ji.”

⁸ Ajɔ́gé mbø, ama byéle mme asamé genó ne εnə́ó εbwə́ wuú.

⁹ Baó abi achwɔ́ ne mendée yimbø, áwuúgé nkane Jisəs ajɔ́, alə manjyε ama ama. Baó kpakpa ne ábɔ́o mbø alə́ manjyε. Afé kpá ályá mendée yimbø téné né mbø ushuú Jisəs.

¹⁰ Jisəs anyaá mmyε mfaá aké ne mendée yimbø, “Baó bimbø alé? Nnó yee muú fə ajɔ́ nnó wə nkwe mpa wó?”

¹¹ Mendée yimbø ashuú ji meko aké, “Ata yee muú ajɔ́ wó.” Ajɔ́gé mbø, Jisəs ajɔ́ yé aké, “Yé me ntó mpyee wə genó, chó, ḥpyεgé sé gabø.”

Jisəs alú geŋgbó mbaá bɔ́o mme

¹² ḥwyágé Jisəs ama jɔ́ ne εkwɔ́ bɔ́o bimbø aké, “Me nlú geŋgbó mbaá bɔ́o mme, muú yi akwólege me, akéné fɔ́ né gemua, agéne nyε lé geŋgbó εyi gechyεge geŋwá.” *

¹³ Ne εkwó bɔ́o Farasi áké ne ji, “Gé yé nkane ḥténé ntésé né gemε jye, εbyennó depø εtiré wə ḥgárege mbø delu detu.”

¹⁴ Jisəs ashuú εbwó meko aké, “Yé me nténé lé ntésé né gemε ya, depø εtiré me ngarege mbø dépɔ́ fɔ́ detu, néndé me nkaáge mbaá ayi ntané ne mbaá ayi njyéε. Yémbø εnyú dékaágé fɔ́ mbaá ayi ntané, yé mbaá ayi njyéé dékaágé.

---

* **8:12** Elú wáwálé nnó: Jisəs abeé ne áŋkwole bií yéndégébé wyε nkane gekwage mewε gebø gelú ne bɔ́o Isrəli gembégé átané né Ijpt. (Ge Esə. 13:21)

15 Enyú decherege depo ndere akwaá áchérege, me nchérégé yéé mechó muú fó.

16 Ne yéé ebélé nnó nchérégé, uchéchére ba úlú cho néndé nchérégé fó me mbií, Ntε wa muú atómé me alú ne me.

17 Asá né mmu mabé nyú nnó bó ntésé apeá ájoágé genó gema, εbyénnó mechó εwémbó εpó fó detú.

18 Me nténé ntésé né gemé ya, ne Ntε wa muú atómé me alú ntó ntésé wa.”

19 Ajóágé mbó, εbwó ágií yé ji aké, “Ntε wye alú εfó?” Jisəs ashuú εbwó meko aké, “Esé ne ntε wa yéé muú ayi enyú dékágé apó. Mbəgé enyú debó dékaá me, mbó dékaá ntó Ntε wa.”

20 Jisəs abó ajóágé depo εtiré na gébégé ji álerege bó né dachi εcha upε Esəwə kwókwólé ne mbaá ayi ábélége makwa ayi áfyéé ηka Esəwə wye. Yembó yéé muú ayi apyené ji apó néndé gébé jií gélú dankwóné.

Jisəs akwelé mbeé mbaá bó abi alá kame fó nnó ji alu muú ayi Esəwə atómé ji wó

21 Ewyágé Jisəs ama jó ne εkwó bó bimbó aké, “Me njyé nyε mbaá fó, enyú dékelégé nyε me dégéné, ne dégbóó nyε né mmu gabó enyú. Ne mbaá ayi me njyéé enyú dékaágé chwó fó wye.”

22 Akpakpa bó Jus áwuúgé mbó ágií ate áké, “Nnó ájyε wá nyε gemé jií waá? Mbəgé mbó fó wó, ula bi ji ajóágé nnó ‘mbaá ayi ji ajyε nyε esé dékaágé jyéé wye utené nnó?”

23 Jisəs ashuú εbwó meko aké, “Enyú détané fa mme yina, me ntané mfaánebuú, enyú délú bó mme, me mpó fó muú mme.

24 Gé ula bi mbó njó ne enyú nnó, dégbóo nyé né mmu gabó nyú. Ne mbogé enyú délá kamé nnó, ‘Me Nlú Muu ayi Me Nké Nlú wó, dégbóo nyé né mmu gabó nyú wáwálé.’ ”

25 Ebwó ágií yéé ji aké, “Wó olú waá?” Jisəs ashuué ebwó meko aké, “Me nlú muú yi mbó ngárege mé enyú te gachií nnó nlú.

26 Nwya gejamégé unó bi njogé ulérege nnó enyú dékwé mpa. Yémbó muú ayi atomé me ajogé wáwálé ne genó eyigé nwúgé eta wuú géji ne ngárege bōo mme.”

27 Ndere Jisəs abo ajoge mbó ebwó ábó akaá fó nnó ajogé mbó atome lé ne Nte wuú wó.

28 Ne Jisəs ajoo yé ne ebwó aké, “Gébégé abwēge nyé me Maá Nte Mekwaá né mfāa, gébé eyigémbó ne dékáage nyé nnó, ‘Me Nlú Muú ayi Me Nké Nlú’ ne dékaágé nyé ntó nnó me njogé fó genó gefó né ushu ushu ba, mpyé lé eyigé Nte wa aléré me nnó mpye. †

29 Ne ji muú atomé me alú ne me, alyaá fó me mbií wó néndé mpye unó bi ujigé ji metó.”

30 Ne gejámé bōo abi áwuú ndere Jisəs ajogé unó bina ákamé nnó úlú wáwálé.

Bōo abi álu bad Abraham wáwálé

31 Jisəs ajoo ne bōo Jus abi ákamé ne ji aké, “Dégbarégé amu né unó bi nlerege enyú, débə ankwəlé ba wáwálé.

32 Ne dékáage nyé wáwálé ne wáwálé, yimbó apyé nyé enyú dela mmyemmye nyu.”

---

† **8:28** Elú wáwálé nnó: Jisəs ajogembó, atome mbó ele ne gebe eyige áwome nyé ji né gekwa.

33 Ǝbwó ashuú ji meko áké, “Esé délú upyáne Abraham ne délú dambé afwé eta muú fó, ulannó wó əké esé détanege nyé né εfwyale.”

34 Jisøs ashuú εbwó meko aké, “Me ngarege εnyú wáwálé nnó, yéndemuú ayi apyéε gabø, abwølé mefwé gabø.

35 Ne mefwé alaá fó né ula gepú εyigé ji akpane défwé wye tø kwyakwya élé maá mbǿ gepú ne ala.

36 Nkane elúmbø, mbøgé Maá apyøge wó əlage mmyemmyε jyεε, εbyénnó əla mmyemmyε jyε wawale.

37 Me nkaá nnó εnyú délú upyáne Abraham. Yémbø dékølége manwá me néndé εnyú debǿ fó gébé ne mekomejǿ wa chacha wó.

38 Me ngarege εnyú genó εyigé me ngené mbaá Ntø wa, εnyú dépyéε lé genó εyigé ntø nyú agaré εnyú.”

39 Boó Jus bimbo ashuú ji meko áké, “Abraham alú gekwéne ntø sé.” Ajǿgø mbø Jisøs aké ne εbwó, “Mbøgé εnyú débø débø upyáne Abraham wáwálé, mbø dépyéε unó bi ji abó apyεε.”

40 Yémbø εnyú dékølege manwá me ayi ngárege εnyú mekomejǿ ayi wáwálé, ayi nwuú ne Esøwø. Abraham abó apyéε fó mbø wó.

41 εnyú depyéε genó εyigé ntø nyú apyéε.”

Ǝbwó áké ne ji, “Esé depø fó baá ulø, Esøwø ne alú Ntø sé wáwálé.”

42 Ajǿgø mbø, Jisøs aké ne εbwó, “Mbøgé Esøwø abó ábø Ntø nyú wáwálé, mbø dégbøo ne me néndé ntané eta wuú ne nchwø fa. Nchwø fó fa né ushu ushu ba wó, ji ne atømé me.”

43 Epyennó ne enyú delá kaágé genó eyigé me njóggé? Ndəfə elé délá kélégé manwú genó eyigé me njóggé.

44 Nte nyú elé danchomeló, enyú dékεlege lé mampyéggé unó bi ujigé ji metə́. Tε ula ulə́ gejwá jií, ji alú lé muú ayi awáne bə́, ne akií fó genó eyi gélú wáwálé, néndé jimbə́ ajooggé fó wáwálé. Ake abyøge gebyø akwølege lé gepø jií, néndé gebyø geko gelø ne ji.

45 Elé me ngarege genó eyi gélú wáwálé, enyú dekáméggé fó ne genó eyigé me njóggé.

46 Nnó muu nyu fó akage gare yε gabø ayi me mpyεε? Ne mbøggé me ngarege enyú genó eyi gélú wáwálé, ulannó enyu déla dékáméggé ne me?

47 Yéndemuú ayi alu muu Esəwø, awúu genó eyigé Esəwø ajooggé. Elú wáwálé nnó enyú depø fó baá Esəwø, gé ula bi enyú délá wuú fó me mbø.”

Jisəs agarege geføggé muú ayi ji alú

48 Ajøggé mbø, ákpakpa bǿ Jus áshuú ji meko áké, “Esé depø fó gyε manjǿ nnó wø əlu muú Samariya ne melo nchyε achyεge wø εfwyale.”

49 Ne Jisəs ashuú εbwø meko aké, “Meló nchyε achyεge fó me εfwyale. Me nnogé Nte wa yémbo enyú dénoggé fó me.

50 Me mpyεé fó unó nnó bǿ áfeéggé me, yémbo muú alú wyε ayi afége me. Ji ne alú muú ayi asǿ mpa bǿ.

51 Ne me ngarege enyú wáwálé nnó muú ayi ábélége mekomejǿ ayi me nlerege agboó fó chacha.”

52 Ajøggé mbø bǿ Jus áké, “Nana esé dékaá nnó ɔmée gebwø wáwálé. Abraham agbø wyε ndere

bóó ekpávé Esowó abifó agbóó, wó oké mbogé muú Abelégé unó bi wó əlérege agboó fóó?

⁵³ Nnó wó əngeá gemé ɔpwó ntesé Abraham ayi agbóó wa nnó? Bóó ekpávé Esowó ntó agbóó, wó əferé nnó əlú waá?"

⁵⁴ Ne Jisəs ashuuú ntó εbwó meko aké, "Mbogé me nféegé gemé eyá, ufefféε ebimbo unó mme detú. Muú ayi aféegé me εlé Ntε wa muú enyú déselé nnó alú Esowó nyú.

⁵⁵ Yé εlé enyú délá dékaá yee ji kaŋka wó. Me nkáge ji. Mbogé me njágé nnó nkaágé fó ji, εbyennó me nlú muú gebyo nkane enyú. Me nkaá ji wáwálé, ne nwúú ne ji.

⁵⁶ Ntε nyú Abraham aboó mé mbε akaá nnó, me nchwóó nyε ne metoó εgo ji. Agége mbə metoó εgo ji dəó."

⁵⁷ Ne bóó Jus áshuuú meko áké, "Olú dankwóne yé usaá aŋme upeá meso εfya, ɔpyεmbó nnó ne əkaá Abraham."

⁵⁸ Ne Jisəs aké, "Me ngarege enyú wáwálé nnó, geméggé nnó abyé Abraham, me nlú."

⁵⁹ Ajəoggé mbə, εbwó abó mataá nnó ató ji, yémbə Jisəs abií atané né mmu εcha upε Esowó.

9

Jisəs apye muú ayi abyené ji amε nónómé agéne

¹ Ndere Jisəs akéne ajyeé, agé mende fó ayi abyené ji amε nónómé.

² Ne baá utoó bií agií ji aké, "Ménleré, gabó ayi ndé muú apyeé abyené mende yina amε nónómé? Awuú jimbóó? Waá ayi mma wuú ne ntε wuú."

³ Jisəs ashuuú εbwó meko aké, "Amε anómé fó mende yina gétúgé gabó ayi ji apyeé wó. Ne épofó

ntó gétúgé gabó ayi mma wuú ne nt̄e wuú ápyeé. Abyé mende yina ame nónómé nnó Esowá aléré ndere utó bi upyéé utóó né menyammye wuú.

⁴ Debó mampye utóó Atá muú at̄mē me ndere bií úlú gbóó, néndé utuú ugigé ye muu akage pye se ubi.

⁵ Te ndere me nlú fa mme yina, me nlú gengbó mbaá bōó mme.”

⁶ Ajóágé mbó akpó matye mme, apye gentwɔtwɔ awaaá mende yimbó né ame

⁷ ajóó ne ji aké, “Chó shwóné ushu bye né gentoogé manaá eyigé ákuú nnó Silom” (Ula Silom utené nnó átə). Ne mende yimbó afé, ashwɔné ushu bií, aké achwóó, aló mangéné mbaá.

⁸ Epyégémbo, bōó abi ájwólege dachi ama ne ji, ne abi abó ágéne mé ji ndere akóó deko, ágégé ji, aké, “Pó mende ayi ajwólege na akóó deko yéndégébé na?”

⁹ Abifó áké, “Elé ji,” abifó ntó áké, “Ngba muú yimbó afú élé fulé.”

Ne mende yimbó ajóágé wye aké, “Elé me mbóó.”

¹⁰ Ajóágé mbó, bōó bimbo agií ji áké, “Eké nnó ne wó olóó mangé?”

¹¹ Ashuú εbwó meko aké, “Mende fó ayi akámege Jissó, ne apye gentwɔtwɔ awaaá me né ame, ajóó ne me aké, chó shwóné ushu bye né géntoogé manaá eyigé ákuú nnó Silom. Njyéggé, nshwɔné ne nlóó mbaá mangéné.”

¹² Ne bōó bimbo agií ji aké, “Mende awú alú fó? Aké ne εbwó me nkaá wó”.

Ekwó bōó Farasi ácheré mankaá ndere epyéé ne mende yimbó alóó mbaá mangéné

13 Mende yimbə ajəágé mbə, ákpá ji áfē mbaá ekwə bəó Farasi.

14 Bií bi Jisəs apye getwətwə mende yimbə aləá mbaá mangéné, élé bií uwyaá.

15 Ne εkwə bəó Farasi ntó ama ágií mende yimbə ndere εpyégé ne ji aləá mbaá mangéné. Ne mende yimbə agaré εbwó aké, “Awaá me gentwətwə né ame, nshwənē ushu ba ne nana ngéne mbaá”.

16 Ajəágé mbə, εkwə bəó Farasi abifə áké, “Mende yina ayi ákuú ji Jisəs atané fó mbaá Εsəwə wó, néndé ábélégé fó εbé εwé aké muú apyégé fó utəó bií uwyaá”.

Yémbə abifə aké, “Εpyεmbə nnó ne muú ayi apyeé gabo, apyeé ufəó ufélékpá bina?” Εwéna εpyε εbwó ábó uféré ucháchá.

17 Ne áma ágií mende yimbə áké, “Ne wə mbəá sjəó nnó, gétúgé mende yina ayi apye ame jyé ánené?”

Ashuuú meko aké, “Ji alu muú εkpávē Εsəwə.”

18 Yémbə ákpakpa bəó Jus ákélégé fó mankamé nnó ábó ábyé mende yina ame nónómé ne aləá mbaá mangéné. Ákuú mma wuú ne ntə wuú.

19 Achwógé ágií εbwó áké, “Maá nyú na? Εnyú déké débyé ji ame nónómé? Εpyégé nnó ne ji agéne nana?”

20 Mma wuú ne ntə wuú ágaré εbwó áké, “Εsé dékaá nnó gé maá sé na, débó débyé ji ame nónómé.

21 Ne genó εyi gépyégé ne ji aləá mangéné mbaá, εsé dékaá wó. Yee muú ayi anené ji ame, εsé dékaágé fó. Gígé jimbəá agáré εnyú, apó sé mane kə.”

22 εbwó ájəó mbə gétúgé áfəó ákpakpa bəó Jus, abi ábó ajəó mē nnó muú ayi ajəge nnó Jisəs alu Muú yi

ɛsəwə akweré ji elá gefwa, áfyéé ji εbé nnó akpεgé sé né mmu εcha mmyεmenεne.

²³ Gé genó εyi gepyeé mma wuuú ne ntε wuuú ajóá aké, “Ji apó sé mamáné kə, gíge jimbəó agáré enyú.”

²⁴ Ne ákpakpa bəó Jus áma kuú mende yi amé abó ánómé ji, ájóá ne ji aké, “Gáré wáwálé wyε né mbε ushu ɛsəwə, néndé esé dékaá nnó mende yina alú muú ayi apyεé gabo.”

²⁵ Ne mende yimbə ashuuú εbwó meko aké, “Waá ji alú muú ayi apyεé gabo ah, waá apəó ah, genó gema εyigé me nkaá gélú nnó me mbə nlú amε nónómé ne nana ngéne mbaá.”

²⁶ Ne ágií ji aké, “Apyε nnó, ne wə? Apyε nno ne wə ələó mangéne mbaá?”

²⁷ Ashuuú εbwó meko aké, “Pó me mbə ngáré mé enyú? Yembə dékélégé fó manwú, ulannó enyú dékélégé mámanwú? Ndəfə enyú ntó dékélégé mambé aŋkwəlé bií?”

²⁸ Ajəogé mbə, bəó bimbo álə manju ji mashyε mmyε, aké, “Wə ne əlú menkwəlé wuuú. Esé délú aŋkwəlé Mosis.

²⁹ Esé dékaá nnó ɛsəwə ajəó nyá mejəó ne Mosis, ne ushuú mbaá menya muú yina atané esé dekaá wó.”

³⁰ Mende yimbə aké, “Mechó εwé egboó me mmyε. Enyú déké dékaá fó mbaá ayi ji atané wó yembə apyε me ngéné mbaá.

³¹ Dékaá nnó ɛsəwə awuuú fó mmyεmenεne bəó abi ápyεé gabo, yembə yéndemuú ayi ánogé ɛsəwə ne ápyεé unó bi ɛsəwə ákélege, ɛsəwə awuuú mmyεmenεne jií.

³² Te mme áləó délú danwú nnó muú fə ánené amé muú ayi ábyεnε ji amé nónómé.

³³ Mende yina ábé dantáne mbaá Ḫsəwə mbo yε genó ji apyeé wó.”

³⁴ Ajə́gé mbo, áshuu ji meko áké, “Abyé wə əwé né mmu gabø. Ndé genó wə ɔkélege manléré esé?” Ajə́gé mbo, áfyé ji εbé nnó ákpégé sé mmu εcha mmyemene.

Bə́ abi ágéné ne abi álá ágéné

³⁵ Ne Jisəs awuúgé nnó afyé mende yimbø εbé, akelé ji agé, agíí ji aké, “Nnó wə əfyε metøó ne Maá Nte Mekwaá?”

³⁶ Ne mende yimbø ashuu ji meko aké, “Ata, Maá Nte Mekwaá elé waá? Garé me mmfyé metøó ne ji.”

³⁷ Jisəs ajøó ne ji aké, “Wə əgé mé ji nana. Ji ne ajǿgé mbo mejøó ne wə.”

³⁸ Mende yimbø ajǿ yé ne Jisəs aké, “Ata me mmfyé metøó ne wə”, ne anogé ji.

³⁹ Ne Jisəs ajøó ne ji aké, “Me nchwø fa mme mampye gabø boø agéne gbøgønø, nnó boø, abi álu ame nónómé ágéné mbaá ne nnó abi aferé nnó εbwø ágéné, abø ame nónómé.”

⁴⁰ Ajǿgé mbo, boø εkwø Farasi abi álu εfεé, áwuú, agíí ji áké, “Esé déferé nnó wə əjǿgé fó lé ne εsé nnó délú ntø ame nónómé?”

⁴¹ Ne Jisəs ashuu εbwø meko aké, “Enyú débø dékámé nnó délú ame nónómé mbo abø ajǿ fó nno enyu depye gabø wó. Te mbaá enyú déké dégéné, gabø nyú alá enyú mmyε.”

10

Mebame magøŋme mel'mélø ne magøŋme jií

¹ Ngarege enyú wáwálé nnó, “Muú ayi akwøme mfaá gebame akpene né mmu gebamege

magɔŋme, álá koge né meno gebame alú menjo. Elá pó mbɔ fó wó, alú muú yi afɔgé unó bɔ́.

² Ne muú yi akogé né meno gebame akpε né mmu gebamege magɔŋme alú mbɔ́ magɔŋme yimbɔ́.

³ Mebame meno gebame ánénégé ji meno gebame, ji akpε né mmu, ne magɔŋme awuú meko wuú. Ne ji akuú magɔŋme jií né mabɔ́ ne ase áji afé dafyε.

⁴ Ne aségré magɔŋme jií ako atanège dafyε, ji ajyε mbε aji akwɔlege ji meso, néndé ákágé meko wuú.

⁵ Yémbɔ́ áji akwɔlege fɔ meŋkeé, áboó lé ji boó nénde ákágé fɔ meko wuú.”

⁶ Jisɔ́s ató εbwó nekané mejɔ́ εníné na, yémbɔ́, εbwó ákágé fɔ geno εyige ji agarege εbwɔ́.

⁷ Ne Jisɔ́s ama ajɔ́ aké, “Me ngarege εnyú wáwálé nnó me ne nlú meno gebamege magɔŋme.

⁸ Ne bɔ́ ako abi aboó mbε achwɔ́ ne me, álú lé anjo, ne bɔ́ abi afɔgé unó bɔ́ fɔge, magɔŋme awuú fɔ εbwɔ́.

⁹ Me ne nlú meno gebame, yéndémuú ayi akoogé eta wa ne akpε né mmu, ɛsɔ́wɔ́ aferege nyε ji né εfwyale gabο. Ne akpεne nyε mmu atanège dafyε agene yéndégenó εyi gelíí ji.

¹⁰ Menjo achwɔ́ lé nnó ajo unó, awá bɔ́ ne áchɔ́ unó, yémbɔ́ me nchwɔ́ lé nnó mmpyε bɔ́ abɔ́ gejwá abe gbene né mati mako.

¹¹ “Me nlú membame magɔŋme melóméló. Membame magɔŋme melóméló achyεge gemε jií gétúgé magɔŋme jií.

¹² Muú usege apó fɔ membamé magɔŋme, muú áwyaá magɔŋme, ndere elúmbɔ́, gébégé agege

mekwala aké achwə́ó, aboó alyaá magə́ŋme, mekwala afwené áji álá tyátyá.

13 Muú yimbə, aboó alyaá magə́ŋme yimbə néndé ji alú lé muú usege, aboó fó gébé ne áji wó.

14 Me nlú membame magə́ŋme melóméló, me nkágé magə́ŋme ya ne magə́ŋme ya ntó ákáge me.

15 Wyé ndere Ntə wa akaa me, me ntó nkaa ji. Me nchyęge gemę ya gétúgé magə́ŋme ya.

16 Ne nwya magə́ŋme ayifɔ, ayi álá pó né geluage ayina, mbó mansé áji ncho ne ayina. Áji ntó áwuú nyę meko wa, ne mpyę nyę áji ábe εkwə magə́ŋme ema ne ábę́e nyę ne membame ama.

17 “Ula bi ntə wa agboó ne me úlú nnó nchyęge gemę ya nnó áwá gétúgé bə́ó ba ne nnó kwyakwya me mma mbó geji.

18 Yé muú ayi akágé wa me apó, yémbə me mbə́ó ne nchyęge gemę ya nnó awá. Ne me nwyaá uto manchyę gemę ya nnó áwá ne nwya ntó uto mamma mbə́ó gejwá ya. Ge geno eyige Ntə wa agare me mbə́ó”

19 Jisə́s ajójé mbə́ó, bə́ó Jus ábó ufere ucháucha.

20 Abifə́ ájójé áké, “Melo nchyę achyęge Jisə́s εfwyale ne ameé gebwə́ó, déwúgé ji.”

21 Ne abifə́ ntó ájójé áké, “Muú ayi melo nchyę achyęgé ji εfwyale ajójé fó ufə́ó unó bina. Nnó muú ayi melo nchyę achyęgé ji εfwyale, akaáge apyę́e ntó muú ame nónómé agene mbaá?”

Bə́ó Jus áshyá Jisə́s

22 Ne gébégé bə́ó Jus ányę́e εpaá εwe εbwó áteé ndere áfyę́e εcha upę́ né amu Ésəwə, Jisə́s abə́ó alu né Jerosale. Gébé eyigémbə nebá nelu.

23 Ndere Ji alú né dachi εcha upε Esowə, akεne né agbá ayi akuú nnó agba Solomun.

24 Boó Jus áchhwá nō ji né mme, ágií ji áké, “Wɔ ɔlyagé mbo esé né mmu dembyo nnó? Mbogé wɔ ɔlú Muú yi Esowə akweré ji elá gefwa gare εse gbəŋjənɔ̄.”

25 Ne Jissəs ashuuú εbwó meko aké, “Me mbo ngare mε enyú, yémbo enyú dékame ne me wɔ. Utó εbi mempyεé né mabɔ Ntε wa, ubi ne ulrege gefɔge muú ayi me nlú.

26 Yémbo enyú dékamege néndé depɔ fó né geluage magɔŋme ya.

27 Magɔŋme ya, ákágé meko wa. Me nkágé áji ne áji ntó ákwəlege me.

28 Me nchyεge áji geŋwá εyi gélágé byεé. Áji ánome fó mme detu ne yé muú ayi ákágé fɔ́ áji né amu ya ápó.

29 Néndé Ntε wa muú áfyεé me áji né amu, aŋea gemε apwɔ bɔ́ ako, ne yé muú ayi ákágé fɔ́ áji né amu Ntε wa apó.

30 Me ne ntε wa Esowə delu muú ama.”

31 Jissəs ajágé mbo, bɔ́ Jus ama ábó mataá nnó áto ji áwá.

32 Ne Jissəs ajɔ́ ne εbwó aké, “Me mpyε gejamégé utó ulóúló εbi Ntε wa achyεé me utó nnó mpyε, enyú dege. Né εbi ndé ne enyú dékεlege manto me ne mataá?”

33 Boó Jus bimbɔ́ áshuuú ji meko aké, “Epɔfɔ gétúgé utó ulóúló εbi wɔ ɔpyεé ne εse detome wɔ ne mataá. Elé gétúgé wɔ ɔbyaá Esowə. wɔ ɔlú lé mekwaá, yémbo ɔse gemε jyeé nnó wɔ ɔlú Esowə.”

34 Ne Jissəs ajɔ́ ne εbwó aké, “Pɔ nnó asa né mmu ɔŋwε Esowə nnó, ‘Me nke enyú delu bɔ εsowə?’

35 Ese dékaá nnó mekomejṓ Esəwə akwɔréhé fó. Ne mbɔgé Esəwə akú bɔ́ abi ji achyéé εbwó mekomejṓ nnó álú bɔ́ Esəwə.

36 Epyεmbɔ́ nnó ne me muú Esəwə ajyaá atɔme fa mme, njógé nnó nlú Maá Esəwə, εnyú déké me mb̄yaá Esəwə?

37 Mbɔgé me mpyεé fó utɔ́ εbi Ntε wa achyéé me nnó mpyεge, dékamegé fó ne me.

38 Ne mbɔgé me mpyε lé ubi, yé lé εnyú déla dékame nnó genó εyigé me njógé gelú wáwálé wó, kamegé ne utɔ́ εbi me mpyεé. Dépyεge mbɔ́, dégène nyε nnó me nlu muú ama ne Ntε wa, ne Ntε alu muú ama ne me.”

39 Ajágé mbɔ́, bɔ́ Jus bimbɔ́ ama amua mampyε ji, yémbɔ́ aloó εbwó né amu.

40 Achyaá afε né εgbε εbεé Jodan εwefɔ́ mbaá ayi J̄on abɔ́ awyage nya bɔ́ manaá Esəwə, ajwɔlege εwú.

41 Ne gejamégé bɔ́ ákwɔle ji, ájágé ne atε áké, “J̄on apyε yé ufélekpa fó wó, yémbɔ́ yéndégenó εyigé ji ajáó atome ne mende yina gelú wáwálé.”

42 Efεé ne gejamégé bɔ́ áfyεé metɔ́ ne Jisəs.

11

Negboné Lasarɔ́s

1 Gébégé fɔ́, mende fɔ́ abɔ́ ameé, akuú ji nnó Lasarɔ́s. Ji alu muú Bɛtani. Bɛtani εle melɔ́ Mɛri εbwɔ́ ne menjmo wuú Mata.

2 Elé Mɛri yina ne abɔ́ ágbɛlé nya lamɛnda né uka Ata, atile ne mejwε wuú. Ji ne menjmo wuú Lasarɔ́s abɔ́ ameé.

³ Gétúgé Lasarəs ameé, aŋmə bií átó meko mbaá Jisəs aké, “Ata mejeé wyeé ayi ɔgboó ne ji dáo ameé.”

⁴ Jisəs awúgé meko ayi alóo ji, aké, “Nemeé εniné Lasarəs ameé mbə, nepó fó eni netene ji aló nelú ele nnó, bəó áfəge Maá Esəwə nnó ηgo Esəwə akwə. Getu εyigembə bəó áfəge nyε Maá Esəwə.”

⁵ Jisəs agboó ne Mata, ne menjmo wuu Meri ne Lasarəs.

⁶ awuge nnó Lasarəs ameé ama bəle né melə εwé ji abə alú wyeé ndə εpea.

⁷ Ne ndə yimbə εpea εkogé, ajəó ne baá utəó bií aké, “Déma déjye né gebage mewaá Judiya.”

⁸ Baá utəó bií ájəó ne ji áké, “Ménleré elú dambəle ayi bəó bimbə áké áto wə ne mataá áwá, ne wə əkelege nnó déma dékeré εwú?”

⁹ Ajágé mbə, Jisəs ashuu εbwó meko né nekanémejəó aké. “Yéndé bií uwyaá nchwanekε εfyánéεpeá ne utuú ugi, wa mbə fó wó? Bəó áké ákene ne bií gbəó, ákparege fó nekwe néndé ágəne mbaá.

¹⁰ Yémbə bəó abi akene ne utuú ákpárege nekwe néndé gengbə gepó.”

¹¹ Ajágé mbə, aké ne εbwó, “Meŋmə se Lasarəs akwe gejya, yémbə me njye εwú nnó pyε ji apeé gejya.”

¹² Ajágé mbə, baá utəó bií áké ne ji, “Ata mbəgé abəlē gejya εbyennó alé atoó.”

¹³ Jisəs abə agarege mbə lé εbwó negbone Lasarəs, yémbə εbwó áfere nnó ajágé mbə lé mechə gejya εyigembə.

¹⁴ Jisəs agare yé εbwó gbəgənə aké, “Lasarəs agbo.

15 Ne metoó egoo me gétugé nyú nnó me mbó mpó fó εwú ne ji. Genó εyigé mempye nyε, gepye nyε enyú défyέ metoó ne me chánéné. Kwilege mme déjyε dége ji.”

16 Ajogé mbó, Tomasi maá gefa, ajoo ne ate baá utoó aké, “Kwilege déjyε, yé εbe lé negbo, degbo ne ji”.

Jisøs afyέ aŋme Lasarøs metoó

17 Jisøs akwønege né melø Betani, age nnó anií Lasarøs né mmu εba ntaá ale me ndø εni.

18 Nekene Betani ne Jerosale nelú genóge ηkpa neke εpea.

19 Ne gejamégé boó Jus áfε manjwyε Mata εbwó ne Meri mmyε gétugé negbone meñmo bwó.

20 Mata awúgé nnó Jisøs achwoó, atane ajyε bane ji, Meri álá ji né mmu gepú.

21 Mata ábánégé Jisøs ajoo ne Ji aké, “Ata mbøgé wó εbó εbe fa, mbó meñmó wa agboó wó.”

22 Yémbó, yé εbe elé nana, nkaá nnó, yéndégenó εyigé wó εgigé Esawø, achyεge wó geji.

23 Ne Jisøs ajoo ne ji aké, “Meñmó wye akwilege nyε né negbo.”

24 Ne Mata aké, “Nkaá nnó akerege nyε meso né geñwá gébégé boó áké ákwilege nyε né negbo né bií bi kwyakwya.”

25 Ajogé mbó, Jisøs aké, “Me ne mbwyεge boó ákwilege né negbo, ne me ne nchyεge boó geñwá. Yéndémuú ayi áfyέ metoó ne me, yé agbo akerege né geñwá.

26 Ne yéndémuú ayi alú mebe, áfyέ metoó ne me ágboó fó, Mata ɔkamé nnó elé wáwálé?”

27 Mata aké, “Eh Ata nkamé, nnó wó ne olú Muú yi Esowá akweré ji elá gefwa, Maá Esowá ayi áboá manchwá fa mme.”

Jisəs asə manse

28 Mata ajágé mbə, ajyε kú meñmo wuuú Meri ajóá ne ji bibi aké, “Ménleré achwá, akelge mangε wó.”

29 Meri awúgé mbə, akwilé mme wáwá, ajyε bane Jisəs.

30 Jisəs abo alú dankwóne yé né melə, alú wyε né mbaá ayi Mata abané ji.

31 Ne boá Jus abi alú né mmu gepúge negbo áfyεé Meri metjá né negbone meñmo wuuú, ágεge ndere Meri akwilé ka wáwá átane dafyε, εbwó ntó ákwilé ákwolé ji, néndé áfere nnó ji ajyεé mbə lé né menome meñmo wuuú Lasarəs manli negbo.

32 Meri akwənege, agε Jisəs, akwe ji né uka aké, “Ata wó obə obε fa, mbə meñmo wa abó agboó wó.”

33 Jisəs ágégé ndere Meri álili chonchó ne boá Jus abi ákwelge ji, eta ji mmu ne meshwe akwə ji metjó.

34 Agií εbwó aké, “Enyú dénií ji εfó?”

Ashuu ji meko aké, “Ata, chwə gε mbaá wuuú.”

35 Jisəs asə manse.

36 Boá Jus bimbo, ágεgε mbə, áké, “E é, gεge ndere ji aboá gejeé ne Lasarəs.”

37 Yémbə abifə ajágé áké, “Nnó ji muú apyεé muú amε nónómé agεne, abó akágé pyε fó nnó Lasarəs agboge?”

Jisəs ape Lasarəs né negbo

38 Ne nchyε ama anywóne Jisəs né mmu, afε né menome. Menome εwémbə, elú lé εmbu εbá ntaá, agbε εwú ne ntaá.

39 Jisəs aké, “Ferege ntaá εniné mbə né meno menome.”

Mata meñme Lasarəs ashuú ji meko aké, “Ata, agbo mbə ale fina ndə eni, gébé εyi, gebε gebogebo geja gepwə amu.”

40 Ne Jisəs ajəó ne ji aké, “Mata, pó me ngaré na wə nnó əfyεge metəó ne Esəwə, əgəne nyε genó εyigé utó ba upyεé?”

41 Aférégé ntaá εniné mbə, Jisəs abwεé amε apε mfaá anemmyε aké, “Ntε wa, ntame wə néndé əwú mmyεmenεne ya.

42 Nkaá nnó wə əwuú mmyεmenεne ya yéndégébé. Yémbə, njəó mbə gétúgé bəó abi álú fa, nnó εbwó ákamé nnó wə ne ətəme me.”

43 Anerege manjəó mbə, anyá ne meko metometo aké, “Lasarəs táné chwə fa.”

44 Tənētené yimbo, Lasarəs atane dafyε, uka bií ne amu, úlú wyε wéwé né mmu uba mandée εbií áni ji né mmyε chonchó ne ushu. Ne Jisəs aké, “Kaáge ji ajyε.”

Ajəó geju manwá Jisəs

(Mat 26:1-5; Mak 14:1, 2; Luk 22:1, 2)

45 Ne gejamégé bəó Jus abi ábó álu εfεé áchwəó áchwεé Meri mmyε, ágεge ndεre Jisəs apyεé Lasarəs apeé né negbo, áfyεé matəó ne Jisəs.

46 Yémbə, abifə ájyε gare bəó Farasi fə genó εyigé Jisəs apyεé.

47 Ne anə ba ampyεé upε Esəwə ne εkwə bəó Farasi fə, ákú ujwəlé, áchomé né εso ájəó aké, “Nana εsé dépyεmbə nnó? Mende yina apyεé mbə ufélekpa ufəó ufəó ajyεé.”

48 Mbogé délyage ji nnó ajyeé mbε mampyε ubi, melɔ meko εfyεé nyε metɔ́ ne ji, ne bɔ́ Rom áchwo chɔ nyε echa upε se chonchó ne melɔ.” *

49 Ne muú bwó ama, ayi akamege Kaifas, ji ne alú εtukpe ampyε upε Εsəwə né ηmε εniné mbɔ. Ajɔ́ aké, “Εnyú dékage yé genó kaŋka,

50 dekaá fó nnó εlú galogáló eta nyú nnó muú ama agbo gétúgé bɔ́ ako εpwɔ nnó melɔ meko énómé wɔ?”

51 Mejɔ́ εwé Kaifas ajɔ́ mbɔ, εtane fó jiimbɔ́ né metɔ́ wó. Ndere ji alú εtukpe ampyεé upε Εsəwə né ηmε εniné mbɔ, Εsəwə apyε nnó ji agare nnó Jisɔ́s abɔ magbo gétúgé melɔ meko.

52 Ne εpófó gétúgé melɔ εwú εwú wó, agbo ntó nnó apyε bɔ́ Εsəwə abi álaá tyatyá né mme meko anywhere akwe muú ama.

53 Elɔ né gébé εyigémbɔ, ákpakpa bɔ́ Jus asɔ mala ndere apyεé ne áwa Jisɔ́s.

54 Né getú εyigémbɔ, Jisɔ́s amáge ke sé gbɔ̄jɔ́o né géluge bɔ́ Jus. Alyaá Jerosale afé né maá melɔ fó ayi akui nnó Efrem kwókwólé ne mashwɔ́ne. Εwúmbɔ ne ji ne baá utɔ́ bií ájwɔ́lége.

55 Ne gébégé εpaá bɔ́ Jus εwé akui nnó εpaá koó upú elá kwókwólé, gejamégé bɔ́ afé né Jerosale nnó akpome mmɔ́e ndere εbwɔ apyε mε gemεge nnó εpaá εwémbɔ εkwɔ́ne.

56 Ne ndere εbwɔ anywhere né mmu echa upε Εsəwə, ápele mbogé agene nyε Jisɔ́s. Ajóge ne atε aké, “Εnyú défere mbɔ nnó? Nnó ji achwoó nyε né εpaá εwéná waá achwoó?”

* **11:48** Elú wáwálé nnó: Mbogé nnó bɔ́ Jus áfyεgé metɔ́ ne Jisɔ́s, Ji ámmɔ́e nyε apwɔ bɔ́ Rom nnó bɔ́ Jus álaá mmɔ́emmmε bwó.

⁵⁷ Ḡem̄ege nnó εpyεmb̄o εtukpe ampyε upε Εs̄ow̄o ne εkw̄o b̄o Farasi f̄o, áb̄o áchyεé mε meko nnó muú ayi akaáge mbaá ayi J̄is̄os alú ágare, ájyε apyε ji.

12

Āwad J̄is̄os maweé né mel̄o B̄etani (Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Epaá koó upú εlágé nd̄o ekene, J̄is̄os afε né mel̄o B̄etani mel̄o εwé Lasar̄os muú J̄is̄os apyε ji apeé né negbo ajw̄olége.

² Efεé ne anene J̄is̄os ne menyεé. Mata ne afaá menyεé yimb̄o ne Lasar̄os alú muú ama né geluage b̄o abi ájw̄ole agíí mmyε né εkpókpogéle ne J̄is̄os.

³ Nd̄ere ájw̄ole mb̄o, Meri akpa εkpómé maweé Lamenda ami majame ηka d̄o, amo J̄is̄os né uka. Gepú geko geke ne gebεge lamenda, ne ase mejwε wuú ati uka J̄is̄os. Maweé amina malu mmyε po. Akwyεé mami ne genó εyigé akuú nnó, “Nard.”

⁴ Ne Judas Iscarot, maá ut̄o J̄is̄os ama ayi ab̄o manchyεé J̄is̄os mankwaá, agege geno εyi meri apyεmb̄o, aké,

⁵ “Mb̄o ákpoó maweé lamenda amina, áse gejamégé ηka, εyi εpw̄o ηka εyi muu akage pyε né ηme áchyεé mbaá ubyá b̄o.”

⁶ Mej̄oó εwé Judas ajoó mb̄o na, εp̄of̄o nnó ji agboó ne ubya b̄o, εlé gé tūgé ji alú menjo ne ajoó mb̄o. Ji ne áb̄elege mekwa ηka baá ut̄o J̄is̄os. Ne ḡebé εyigé f̄o, ajoó ηka wye.

⁷ Judas ajoáge mb̄o, J̄is̄os aké, “Ḡogé ji abε nyame, ji apyεmb̄o nnó me ngboge ánií me niíge.

8 Ubyá bōó úlú fa ne εnyú yéndégébē, yémbō me mbēé nyε fō ne εnyú gébē geko.”

9 Ne gejamégé bōó Jus áwúgé nnó Jisōs alú εfεé né melō Bētani, ákwōle áfe εwú. Ajye nya fō mange lé Jisōs jimbii wō, áfe ntó nnó áge Lasarōs muú Jisōs apyε ji apeé né negbo.

10 Ndere εlúmbō, anō baá ampyεé upε Εsōwō asa mala nnó áwa Lasarōs.

11 nēndé εlé getú jií ne gejame bōó Jus ályaa εbwó áfyεé metōó ne Jisōs.

*Jisōs akpε né Jerosale nkane mfwa
(Mat 21:1-9; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)*

12 Bií ujyage, gejamégé bōó abi áchwṓ manyέ εpaá koó upú, áwú nnó Jisōs achwṓ né Jerosale.

13 Asō mamméε, átane ájye bane ji meti. Awýále áké, “Matame mábé ne Εsōwō. Mejé εbé ne muú ayi achwṓ né mabō Ata. Efwró εbe ne Mfwa bōó Isrēli!”

14 Jisōs agége maá géjunjá, akwō ajwōle né mfaá. Ne genó εyigé ábō ásamé né mmu ηwε Εsōwō getane wáwálé nnó,

15 “Εnyú bōó Sayən défōge, gēge mfwa nyú achwṓ, ajwōlé mbō né mfaá maá géjunjá” *

16 Ndere Jisōs akpene né Jerosale, baá utōó bií ákaá fō nnó uno bī ábō ásame me né mmu ηwε Εsōwō úlú wawale wō. Yémbō gébégé Jisōs akwōme ajyεé né mfaánebuú, ne εbwó ateé nnó abō asa né mmu ηwε Εsōwō nnó unó bina upyεé nyε ne ji. Ne ápyε ntó ubi ne ji.

---

* **12:15** Elú wáwálé nnó: Ωpege né Mat. 21:5 né nteé gebagé ηwε οgené ula Sayən.

17 Ne bɔ́ abi abɔ́ alú ne Jisɔ́s gébégé ji apye Lasarɔ́s apeé né negbo, akpa gegare εyigémbo, ájyeé ne geji.

18 Genó εyigé na ne gepye gejamégé bɔ́ ájyeé bane Jisɔ́s né meti gétúgé áwuú gepɔ́ge ufélekpa ebi ji apyeé.

19 Ne εkwɔ́ bɔ́ Farasi, ájógé ne ate aké, “Yε mekpo ne ula εsé dégène fɔ́ né mechɔ́ εwe desɔ́o mbɔ́ mala manwa Jisɔ́s. Gegé, gemεge melɔ́ geko gela kwɔ́le élé ji.”

Jisɔ́s abó mbε agare negbo nií

20 Né geluage bɔ́ abi ájye né Jεrosalε manogé εsɔ́wɔ́ gébégé εpaá koó upú, ne abi ákú εbwó nnó bɔ́ Grek álu wye.

21 Bɔ́ Grek bina áchwo mbaá Filip muú melɔ́ Betsada né gebage mewaá Galilií, ájɔ́ ne ji áké, “Ata εsé dékεlege mange Jisɔ́s.”

22 Filip awúgé mbɔ́, ajye gare Andru, ne εbwó ne Andru ájye gare Jisɔ́s.

23 Ne Jisɔ́s ashuú εbwó meko aké, “Gébé gekwane εyigé bɔ́ ágεne nyε nnó Maá Ntε Mekwaá apwɔ́ amu.

24 Me ngarege εnyú wáwálé nnó nyine nchi nelaá wye nyine nchi nemaá, mbɔ́gé muú álá apέ néni né mme degbo wó. Negboge ne nechií nefyε gejame amε nchi.

25 Muú ayi asεle gejwá jií nnó gejeá gemε dɔ́, gejwá jii genóme nyε mme detu. Ne muú ayi asεle nnó gejwá jií gejeá fɔ́ gemε né mme yina wó, abέ nyε ne gejwá εyi gélágé byé.

26 Mbɔ́gé muú akεlege mampyεge utɔ́ ba, abó mankwɔ́le me. Ne yéndé mbaá ayi me mbεε, muú

utó wa ntó abéé wyeé ne me. Ne yéndémuú ayi apogé me mampye utó ba, Ntë wa anoge nyé ji.

27 “Nana ufere ba úlú uyaá uyaá. Ewena njøge mbø nnó? Nnene mbø élé mmyé nnó, ‘Ntë wa aféré me né εfwyale εwé εchwoá mbø me né mbø waá?’ Ngba, nnene fó mbø, nendé ula bi me nchwoá fa mme úlú nnó ngé εfwyale εwéna.

28 Ntë wa, pyé bøó ákaá nnó wø ḡpwø amu.”

Ajágé mbø, meko fó atane né mfaánebuú aké, “Me mpyé mé bøó akaá nnó me mpwø amu, ne mmage pyé wyembø.”

29 Ne gejamégé bøó abi átene εfεé, áwúgé meko yimbø, abifø aké, élé nemfe, abifø aké, élé εkiénné Esowø ne εjøó mejoó ne Jisos.

30 Ne Jisos ajoó ne εbwø aké, “Meko ayi déwuú mbø alú lé né galágáló nyú, εpófó awa.

31 Nana, góbé εyigé Esowø apyeé bøó mme ákpø né unøó mpa gekwøne, góbé gekwøne εyigé ábuú danchømelø mfwa bøó mme,

32 né geluøge gefwa jií. Ne abwøge me né mbaá gekwa, njame nyé bøó ako achwø εta wa.”

33 Jisos ajoó mbø, manlere geføge negbo εniné ji agboó nyé.

34 Ne bøó bimbø, ájøó áké, “ηwø mabø εsowø agare ese nnó Muú yi Esowø akweré ji élá gefwa, abø mebe te kwyakwyaá, εpyeémbø nnó ne wø ḡke ábø mambwø Maá Ntë Mekwaá né mfaá gekwa, waá alú Maá Ntë Mekwaá yimbø?”

35 Jisos ashuiú εbwø meko aké, “Genøbø gelú gegenege εta nyú né mboó góbé, kége nana ndøre genøbø gelú gegenege nnó ékágé gemua gewere

εnyú. Muú ayi akene né gemua ákágé fó mbaá ayi ji ajyeé.

36 Fyége metoó ne muú ayi achyegé gengbó nana ayi ji alú ne εnyú, nnó debé bō abi achyegé gengbó. Jisəs ajogé mbə, alyáá εbwó ajye bií.”

Bə́ó Jus áshyá wye shyd mamfye matoó ne Jisəs

37 Ne yé lé Jisəs apye gejamégé ufəó ufélekpa εbwó ágené, áfyee fó matoó ne ji wó.

38 Epyembə nnó genó εyigé Asaya muú εkpave Εsəwə abə ajəó getane wáwálé. Asaya abə ajəó nya aké, “Ata, ndé muú ákamé ne mekomejəó ayi esé dégare. Ne ndé muú ayi Ata alere ji gefəge utó bi ji awyaá?”

39 Ula bi εbwó álá ákame nya ne mekomejəó yimbə wó, úlú wye ndere, Asaya muú εkpave Εsəwə abə ajəó nya nnó Εsəwə aké,

40 “Ngilége εbwó ame nnó ékágé ágené unó ne ame, ne mpye bwó áŋea matoó nnó ékágé εbwó ákaá genó εyigé mekomejəó yimbə ágaré. Εsəwə aké, ‘Me mpye mbə nnó ékágé εbwó áti meso ne gabə bwó, áchwá eta wá nnó me mfere εbwó né εfwyale’.”

41 Asaya ajəó mejəó εwéna ato ne Jisəs, néndé ji abə age me nnó Jisəs abeé nyε muú ayi apwə́ amu.

42 Ne yé elé gejamégé bō alú abi ála áfyee fó matoó ne Jisəs wə, abifə áfyε, yé ákpakpa bō Jus abifə áfyé ntó metoó ne Jisəs, yémbo álerege fó gbəgənə nnó áfyee metoó ne ji gé tágé áfəó nnó álerege, bō Farasi ábuú nyε εbwó né εcha mmyemene.

43 Néndé εbwó ágbóo lé nnó akwaá áfəge εbwó apwə nnó Εsəwə ne afəge εbwó.

Mekomejɔ́ ayi Jisəs agare ne asə́ nyε mpa bɔ́

44 Ne Jisəs ajɔ́ keŋke, aké, “Yéndémuú ayi áfyεé metɔ́ ne me, áfyé fó metɔ́ ne me mbií wó, afyé ntó ne muú yi atɔ́me me.

45 Muú agegé me, εbyεnnó agε ntó muú ayi atɔ́me me.

46 Me nchwɔ́ ndere muú yi alerege gengbɔ́ mbaá bɔ́ mme, nnó ékágé bɔ́ abi áfyεé metɔ́ ne me álá kenékéné eké muú ayi alú mmu gemua.

47 Mbɔ́gé muú awúgé mekomejɔ́ ayi me ngare ne álá apyeé fó genó εyigé me nké ji apye wó, me njogé fó nnó ji akwe mpa, néndé me nchwɔ́ fó fa mensɔ́ mpá bɔ́ mme wó nchwɔ́ lé mamfere εbwɔ́ né εfwyale gabo.

48 Muú yi ashyaá nnó ji ákágé me, ne álá apye genó εyigé me njɔ́, genó εyi gesɔ́ mpa wuú gelú wyεé. Ne genó εyi gesɔ́ mpá wuú né bií bi kwyak-wya, élé mekomejɔ́ wa ayi ngare.

49 Nende Me njogé fó né uto ba. Ntε wa muú atɔ́me me agare me genó εyi me njogé ne ndere me mbɔ́ manjɔ́.

50 Ne nkaá nnó genó εyigé ji aké me ngare gechwɔ́ ne genwá εyi gélágé byé. Né getú εyigémbɔ́, me njogé lé genó εyigé Ntε wa agare me nnó njɔ́.”

13

Jisəs ashwɔ́ne uka baá utɔ́ bií

1 Wyε ndere εpaá koó upú elaa kwókwólé Jisəs akaá nnó gébé εyigé ji alyagé mme yina nnó akere meso mbaá Ntε wuú gekwɔ́ne. Ne élé ji abɔ́ gejeé ne bɔ́ bií abi alú fa mme, alere εbwɔ́ gefɔ́ εyigé ji abɔ́ gejeé ne εbwɔ́.

² Ne ndere Jisəs ajwəle anyeé menyee ne baá utəó bií ne nkware, danchomeló anyú mε metəó maá utəó Jisəs ayi ama nnó achyeé Jisəs manjkwaá. Akuú maá utəó yimbə nnó Judas Iscarot, maá Simun.

³ Jisəs akaá nnó Nte wuú Esəwə afyε ji yéndégenó né amu. Akaá ntó nnó ji abə atane mbaá Esəwə ne ji akerege meso mbaá Esəwə.

⁴ Ndere álu ányé menyé, Jisəs akwile téne, afeé nku yi mfaa abelé. Ani agbogbo né gebwε.

⁵ Afane manaá né mmu geku, alə manshwəne uka baá utəó bií, ne atile ubi ne agbogbo ayi ji anií né gebwε.

⁶ Akwənégé mbaá Simun Pita, Simun agií ji aké, “Ata ɔkəlege manshwəne me uka?”

⁷ Ne Jisəs ashui ji meko aké, “Genó εyigé me mpyε mbə, εnyú dékáge fó ula nana, meso gébé dékage nyε.”

⁸ Ajógémbo, Pita aké, “Ngba, wə əbə fó manshwəne uka εba wó.”

Ne Jisəs aké ne Pita, “Mbəgé me nlá nshwəne wə wó, ɔchome fó mbwa ne me.”

⁹ Ajógé mbə Simun Pita aké, “Ata ɔshwənege fó lé uka ba ubiubi, shwəne ntó amu ya chonchó nemekpo wa.”

¹⁰ Jisəs aké, “Muú yi awəó mε manaá ábó mashwəne lé uka bií ubiubi néndé menyammyε wuú alu mε póró. Ne εnyú délu mε póró, yémbə εnyú ako fó wó.”

¹¹ Jisəs ajə́ mbə, ji akaá mε muú ayi achyeé nyε ji manjkwaá, ɳkaawu ne ji aké, “Εnyú ako depə fó póró.”

¹² Ne ji anerege manshwəne uka baá utəó bií, abə nku wuú afyε, akere ajwəle ká. Agií εbwó

aké, “Enyú dékaá ulaá genó εyigé mempyε mbø né εnyú?”

13 “Enyú dékuú me menlere ne Ata. Enyú délu cho mankú me mbø, néndé ge muú ayi me nlú mbø.

14 Ne mbøgé me, Ata ne menlere εnyú, nshwøne εnyú uka, εnyú ntó debø manshwønege uka atø.

15 Me nlere εnyú genó εyigé debøó mampyεge nnó dépyεge geji ne atø ndere me mpyεé ne εnyú.

16 Me ngaregé εnyú wáwálé nnó, maá utø ajeáge fó gemε apwø ntø wuu. Yé maá déntøó ntó ajeáge fó gemε apwø muú ayi atøme ji.

17 Nana ayi εnyú dékaá unó bina, déké dépyεé ubi, débeé ne metøó megømego.

18 Me njøgé mbø, ntome fó ne εnyú ako. Me nkaá uføó bøó abi me njyaá. Yémbø mpyε mbø nnó genó εyigé ásame né mmu ηwε Esøwø gétáné wawale. Asa wye nno, ‘Muu yi εsé ne ji déchome εbwø menyεé, abwølé atøne ummyε ne me’

19 Me ngarege εnyú genó εyigé na nana gemεge nnó gepyε. Ne gébégé gepyεge, εnyú dekamege nyε nnó, ‘Me Nlú geføge Muú ayi Me Nké Me Nlú.’

20 Me ngarege εnyú wáwálé nnó yéndemuú ayi asøle muú dentøó wa ne metøó megømégø, εbyønnø asø mbø lé me mbøó. Ne muú ayi asøle me, asø mbø lé Esøwø muú átøme me.”

*Jisøs abø mbø agare nnó áchyεge nyε ji maŋkwaá
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)*

21 Jisøs ajøgé unó bina, metøó εsø ji, agare gbøgønø aké, “Me ngarege εnyú wáwálé, muú nyú ama achyεge nyε me maŋkwaá.”

22 Ajogé mbɔ baá utɔ́ bií álá meno mekpo fuú ápe ate ne ame ne ame. Akágé yé muú ayi ji ajɔ́ atome ne ji.

23 Ne maá utɔ́ ama, ayi Jisɔ́s agboó ne ji, agií mm̄ye né ɛkpokpoge kwókwólé ne uwyaá Jisɔ́s.

24 Ne Simun Pita anyú meno aké, ne ji “Gií Jisɔ́s muú ayi ji ajɔ́ mbɔ atome ne ji.”

25 Ndere maá utɔ́ yimbɔ, ajwɔle agií kwókwólé ne uwyaá Jisɔ́s, akɔ gem̄e agií Jisɔ́s aké, “Ata waá achyε nyε wɔ maŋkwaá?”

26 Jisɔ́s ashuú ji meko aké, “ele muú ayi me nyuale bred yina né mmu akpáŋkpa nchyεge ji. Jisɔ́s ajɔ́ge mbɔ abɔ gekpɔge bred, anyuá né mmu akpáŋkpa achyε Judas Iscarot, maá Simun.”

27 Tenétené ayi Judas asele gekpɔge bred eyigémbɔ, danchəmeló anyú ji metɔ́. Ne Jisɔ́s ajɔ́ ne Judas aké, “Genó eyigé wɔ ɔkεlege mampye, pyε geji wáwá.”

28 Né geluage bɔ́ abi ajwɔle agií né ɛkpokpoge, yε muú ama ayi akaá ulaá mejɔ́ ɛwé Jisɔ́s ajɔ́ mbɔ ne Judas apɔ.

29 Ne ɛlé Judas ne ábεlege mekwa ɳka bwó. Baá utɔ́ abifɔ́ áfere nnó Jisɔ́s ajɔ́ mbɔ lé nnó Judas ajyε ána unó ebifɔ́ ebi ɛbwó ákεlege. Ela εpɔ mbɔ wó, ndefɔ́ Jisɔ́s ajɔ́ mbɔ lé nnó Judas ajyε achyε genó gefɔ́ mbaá ubya bɔ́.

30 Ne Judas asege gekpɔge bred eyigé Jisɔ́s achyε ji, atane afé. Gébé eyigémbɔ utuú ugi me.

Ebe meke

31 Judas atanegε ajyεge, Jisɔ́s aké, “Nana bɔ́ agene nyε ndere Maá Nte Mekwaá apwɔ́ amu. Ne ji apyε nyε bɔ́ agε ndere ɛsɔwɔ́ apwɔ́ amu.

32 Ne mb̄ogé Maá Nt̄e Mekwaá apyeé b̄oó age ndere Ȣsəwə apwə amu, Ȣsəwə nt̄o apyeé nȳe b̄oó áḡé ndere Maá Nt̄e Mekwaá apwə́ amu, ne ach̄oó sé géb̄é.

33 Baá ba, me mb̄elege sé ne enyú d̄oó, enyú dék̄elege nȳe me, ne wȳe ndere me mb̄o ngare ákpakpa b̄oó Jus, mb̄ont̄o ne ngarege enyú nana nnó, ‘Mbaá ayi me njȳe enyú dékage chw̄o f̄o wȳe.’

34 Aj̄ogé mb̄o, aké, nana nchyege enyú ebe ewé meké, “Boogé gejeé ne at̄e. Nd̄ere me ngboó ne enyú mb̄ont̄o ne enyú deb̄oó mangboge ne at̄e.

35 Ne mb̄ogé deké déb̄oó gejeé ne at̄e, yéndémuú ákáge nȳe nnó enyú délú baá ut̄oó ba.”

Jis̄os agaré ndere Pita áshyáa nȳe ji

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Ne Simun Pita agií ji aké, “Ata, w̄o ɔjȳe ef̄o?”

Jis̄os aké, “Mbaá ayi me njȳe Ȣkágé kw̄ole me nana, yémb̄o Ȣkw̄olege nȳe me meso géb̄é.”

37 Pita agií ji aké, “Ata ulannó ne me nla nkágé kw̄ole f̄o w̄o nana? Me nkpm̄ome mmȳe mangbó géту jȳee.”

38 Ne Jis̄os ashuú Pita meko aké, “Pita nnó Ȣkpome mmȳe magbo géту ya? Ḡo me ngare w̄o wáwálé nnó gem̄e nnó meno mekw̄o akú, w̄o Ȣshyaá nȳe máŋáne aleé nnó w̄o Ȣkágé me.”

14

Jis̄os ne ale rege meti ewé ejȳee mbaá nt̄e wuií

1 “Dekamege f̄o mesome ebe enyú né metoó. Fȳegé metoó ne Ȣsəwə, fȳegé nt̄o metoó ne me.

² Baá upú alú gejame né gepúge Ntε wa; mbøgé abe dampø mbø, mbø me ngare fó εnyú mbø wó. Me njye kwyéé melú mbele εnyú.

³ Nnerege mankwyéé melú εwémbó, nkerege, nchwó nse enyú nnó mbaá ayi me mbéé enyú ntó débę wyęé.

⁴ Ἐνύú dékaá meti εwé ejyεé né mbaá yi me njyεé.”

⁵ Ne Təmasi ajó ne Jisəs aké, “Ata εse dékaá yé mbaá yi wə ɔjyéé wó, εpyεmbə nnó ne dékaá meti εwé εjye wyéé?”

⁶ Jisōs ashuú ji meko aké, “Me ne nlú meti εwú. Me ne ngarege bō wáwálé. Ne me ne nchyegé genjwá. Yé muú fō ákágé chwá fō mbaá Ntē wa mbogé álá akoó eta wa wō.

⁷ Mbɔgé εnyú débɔ dékaá me chánéné, mbɔ debɔ dékaá ntó nte wa. Manló nana déjyεgε mbε, dékaá me ji ne degε me ji.”

⁸ Ne Filip aké, "Ata lere esé Ntę wye awu, nnó matoo akwene ese mmu."

9 Jis  s ashu   ji meko ak  , "Mb   te me nl   mbo fana ne   ny  , del   dan  ka   me Filip? Y  nd  mu   yi ag  ne me,   by  enn   age nt   Nt   wa. Wa   ulann   w     k   me nl  re   ny   Nt   wa?

¹⁰ Enyú dékame fó nnó me ncho mmyε ne Ntε, ne Ntε wa ntó acho mmyε ne me wɔ? Depɔ etire me njóge mbɔ, detanege fó me mbɔá né metɔó, élé Ntε wa mmu áchomé mmyε ne me ne apyεé utɔó bií.

¹¹ Kamege ne me nnó genó εyigé me ngarege εnyú gelú wáwálé nnó me ncho mmyε ne Ntε wa ne Ntε wa ntó acho mmyε ne me. Ne mbögé εwéna ela εkwane εnyú metjó wó, kamege nnó εlú wáwálé gé tágé ufélekpa εbi me mpyεé.

12 Me ngarege εnyú wáwálé nnó, yéndémuú ayi áfyεé metoó ne me, apyεé ntó unó bi me mpyεé mbə. Yé εbe lé εbi uŋea upwə εbi, apyε nyε néndé me njyέ mbaá Ntε wa.

13 Ne yéndégenó εyigé εnyú dégigé né mabə ma, mpyε geji nnó metoó εgo Ntε wa gétu ya.

14 Ndere εlúmbə, mbəgé dégige yéndégenó né mabə ma, mpyεé geji.

Jisəs anyémeno mantə Mendoó Ukpea

15 “Mbəgé εnyú dégboo ne me, belege mabε ya.

16 Dépyege mbə, me nnene nyε mmyε mbaá Ntε wa, ne ji atəme nyε εnyú muú majyεé ayifə, ayi abε nyε ne εnyú te kwyakwya.

17 Muú majyε yimbə élé Mendoó Ukpea muú alerege εnyú wáwálé ayi εsəwə. Bə́ mme akamege fə ne ji néndé agəne fə ji ne akage ji. Yémbə εnyú dékage ji, néndé ji ajwəlege ne εnyú ne alú εnyú né mmyε.

18 Njyεge, nlyage fə εnyú gelame, nmáge kere nchwə eta nyú.

19 Ela gachyeé bə́ mme amage gε sé me. εnyú ne dégēne nyε me. Ne te ndere me nwyaá genwá, εnyú ntó debεé nyε ne genwá.

20 Bií bimbə ukwənege, εnyú dékage nyε nnó mencho mmyε ne Ntε, Ntε wa acho mmyε ne me, ne me ntó ncho mmyε ne εnyú.

21 Yéndémuú ayi awúgε mabε ya abelégé áji, ji yimbə ne abə́ gejeé ne me, Ntε wa ntó abə́ gejeé ne ji. Me ntó mbə́ nyε gejeé ne ji, ne me mbə́ nlerege nyε gemε ya etaá wuu.”

22 Ne Judas (ayi álá pó fó Judas Iscarot) ajó ne Jisós aké, “Ata nde gepyeé wó olerege gemé jye lé eta sé, ayi óla olerege fó ntó mbaá bóó mme meko?”

23 Jisós ashúú ji meko aké, “Muú ayi abóó gejeé ne me, apye geno eyigé me ngarege, Ntε wa gboó nyε ne ji. Ne esé ne Ntε wa déchwo bane nyε ji déjwolé ne ji mbaá ama.

24 Muú yi álá agboó ne me, apye fó geno eyigé me ngarege. Ne unó bi enyú déwuú mbó utane fó membó né metó wó, utane lé mbaá nte wa muú atome me.

25 “Me ngare mbó enyú unó bina nana yi me nlú ne enyú.

26 Yémbó Ntε wa atome nyε Menchyéé majyeé né mabó ma. Menchyéé majyeé yimbó élé Mendoó Ukpea achwogé alerege nyε enyú unó uko ne ateé nyε enyú yéndégenó eyigé me ngare enyú.

27 “Ndere me njye nchyegé enyú neso, ne neso na ne me nchyegé enyú. Me nchyegé fó enyú neso na nkane bóó mme achyegé genó. Dekamégé fó matoo achyegé enyú efwyale, ne debegé fó ntó ne efó.

28 Enyú dewú nkane me nké, ‘Me nlyage enyú. Yémbó nmage kere nyε nchwó eta nyú.’ Ebegé nnó enyú débóó gejeé ne me, mbó débeé ne metó megómégó élé me njyeé mbaá Ntε wa muú ajea gemé apwóó me.

29 Me mbó me mbé ngare enyú unó bina gemegé nnó ubi upyegé, nnó meso gébé, upyegé enyú dekame nnó unó bi me njóó úlú wáwálé.

30 Me mpó sé ne gejamégé gébé manjoó mejóó ne enyú néndé mfwa bóó mme alé chwó. Ji apó fó ne eshye apwó me.

31 Yémbə me mpyεé lé genó εyigé Ntε wa agare me nnó mpyε, nnó bə́o mme akaá nnó me mbə́o gejeé ne Ntε wa.
“Kwilege mme déjyεgé.”

15

Genəge umpome ne mata jii

1 “Me ne nlú genəge vin geji amboá, ne Ntε wa ne alú muú ayi áchέrege geji.”*

2 Yéndé eta εwé εtome ne me, mbə́gé elá εwəme fó umpome, ji asə́o εwuú afə́me mme, ne yéndé eta εwé εwəme umpome, ji akwyεge εwú nnó εwəme gejamégé umpome.

3 Mekomejə́o ayi me ngare εnyú apyε εnyú dela mε póró εké eta genə́o εyigé akwyεé.

4 Chogé wyε mmyε ne me, me nchome mmyε ne εnyú. Eta genə́o ékágé wə fó umpome mbə́gé elá cho mmyε ne mbyə́o genə́o geji mbə́o wó. Wyεmbə ntó ne εnyú déla dekágé pyε genó gefə́ mbə́gé dela decho mmyε ne me wó.

5 “Me ne nlú genə́o εyigémbə, εnyú ntó ne delú mata jii. Muú achogé mmyε ne me, ne me ntó nchoge mmyε ne ji, ji ne apyε nyε gejamégé unó néndé me nla mpə́ εnyú dékage pyε fó yé genó.

6 Ne muú álá cho mmyε ne me wó, alú εké eta genə́o εwé ásə́gé afomege éwáñese εgbo. Ufə́o mata unə́o yina anywerege áji áfyε né mewε, ásə.

7 Mbə́gé εnyú déchogé wyε mmyε ne me, ne deké débelegemekomejə́o wa né matə́o nyú, yéndégenó

---

* **15:1** Elú wáwálé nnó: Né ukwene ɳwε menomenyεé, ɬsə́wə abó amege bə́o Isrə́li nkane mekoá vin εwé ji áchέrege. Jisə́s jimboá ntó ájə́o nnó ji ne alu genə́oge vin yimbə nana.

εyi εnyú degige nno Ntε wa apyε, geji ne ji apyέ eta nyu.

⁸ Εnyú deké dépyε gejamégé unó ulóuló Ntε wa abeέ ne ηgø. Ne εwéna elerege nnó εnyú delu baá utóó ba.

⁹ Ndere Ntε wa aboó gejeé ne me, mbontó ne me mbaoó gejeé ne εnyú. Bøgé wyε gejeé ne atε wyε ndere me mbaoó ne εnyú.

¹⁰ Mbøgé εnyú deké depyε genó εyige me njoo, me mbaoó nyε gejeé ne εnyú wyε ndere Ntε wa aboó gejeé ne me gétugé mpyεé genó εyigé ji akεlege.

¹¹ Me ngaré εnyú unó bina nnó εnyú débe ne metoó megømegø wyε ndere me nwyaá. Ne nnó metoó megømegø nyú εja εpwø amu.

¹² Gøgø genó εyigé me nkεlege nnó εnyú dépyεge na: Bøgé gejeé ne atε wyε ndere me mbaoó ne εnyú.

¹³ Gejeé εyigé cha gepø, εyigé muú alerege, εyi gepwøó gejeé εyigé muú ágbøo gétugé ajeé bií.

¹⁴ Εnyú débeé ajeé ba mbøgé dépyε unó bi me ngaré εnyú.

¹⁵ Me mmagé kú se εnyú nnó baá défwe néndé maá défwe ákágé fó genó εyigé ntε wuu apyεé. Me nkuú εnyú ajeé ba néndé yéndégenó εyigé Ntε wa agare me, geji ne me nto ngare εnyú.

¹⁶ Εnyú fó wø déjyaá me wø, εlé me ne njyaá εnyú ne ntøme εnyú nnó dépyεgé unó ulóuló ne nnó unó bimbø ubeé te kwyakwya. Ne yéndégenó εyi εnyú dégige Ntε wa né mabø ma achyεge εnyú geji.

¹⁷ Gøgø yε mma ngare εnyú nnó bøge gejeé ne atε.

Bøó mme apaá baá utóó Jisøs

¹⁸ “Mbøgé bøó mme apaá εnyú, kaáge nnó abø mε mbø apa mε me ne alé pa εnyú.

19 Enyú debə débé bə́ó mme, mbə́ó bə́ó mme agboó ne εnyú eké atε bə́ó mme. Ne εnyú depə néndé me njya εnyú né geluage bə́ó mme, getu εyigémbə́ ne bə́ó mme apaá εnyú.

20 Tege genó εyigé me ngare εnyú nnó, ‘Maá défwe aŋeage fó gemε apwə ntε wuú.’ Te ndere εbwó achyε me εfwyale, áchyεge nyε ntó εnyú εfwyale. Ne εbwó abə awúmekomejó wa mbə́ áwuú ntó awe nyú.

21 εbwó apyε nyε unó bina uko εta nyú gétúgε εnyú délu bə́ó ba. Néndé εbwó ákágé fó muú yi atəme me.

22 Me mbε danchwó gare εbwó mekomejó, mbə́ akwe fó mpa wó, yémbo nana yi ngare εbwó mekomejó εsəwə, yε meti εwe áboó gabə́ bwó epósé

23 Ne yéndemuú yi apaá me, εbyennó apaá ntó Ntε wa.

24 Me mbε dampye ukpεkpe unó né metə́ó metə́ó bwó, εbwó age wó, εbi yé muú fó álá alú dampye, mbə́ εsəwə agarege nyε fó εbwó nnó ápyε gabə́ akwe mpa. Yé ndere εbwó ágεne unó bi me mpyε, ápaá me chonchó ne Ntε wa.

25 Unó bina ubə mampye nnó, genó εyigé asame né mmu ηwε εsəwə gebε wáwálé. Asa wyε nnó, ‘εbwó ápaá me ula pó.’

26 “Menchyέ majyέ achwə́ó, ji alú Mendoó Ukpεa muú alεrege wáwálé yi εsəwə. Me ntəme nyε ji atane mbaá Ntε wa, achwə́gε agarege nyε εnyú muú yi me nlú.

27 Enyú ntó dégarege nyε bə́ó muú yi me nlú néndé delu ne me tε ula ulə́ó.

16

1 “Me ngare mε εnyú unó bina nnó ékágé deja mmyε meso.

2 Abuú nyε εnyú né macha mmyεmenεne. Ne gébé gechwoó εyigé yéndémuú yi awáne εnyú afεrege nnó ji apyεmbø elé utøó Esowø.

3 Apyε nyε unó bina ne εnyú néndé ákágé Ntε wa, yé me ntó ákágé.

4 Me mbø mbε ngare εnyú nnó gébé εyigémbø gekwønége εnyú détege nnó me mbø ngare mε εnyú nnó unó bina upyεé nyε.

Utsó bi Mendoó Ukpea εpyεé

“Me mbø ngare εnyú unó bina mbembø wó, néndé me mbø nlú ne εnyú.

5 Ne nana me nkerege meso mbaá muú yi atøme me, yémbø yé muú nyú yi agige mme nnó, “Ojye efá?” Apø.

6 Ne gétúgé me ngare εnyú unó bina, matøó nyú álá meshwømeshwε.

7 Yémbø ngarege εnyú wáwálé. Elú elé né galógálá awe nyú nnó me njye, néndé me nla njye wó menchyεé majyεé achwoó fó eta nyú. Yémbø me njyege ntøme nyε ji achwo eta nyú.

8 Achwogé apyεé nyε boó mme akaá nnó ufere bwó né gabø ayí εbwó apyεé úlú gyε. Apyε nyε εbwó akaá nnó ufere bwó né ndere muú abeé cho né mbε ushu Esowø úlú gyεé, ne apyε nyε ntó εbwó akaá nnó uféré bwó né ndere Esowø ásøó nyε mpa úlú gyεé.

9 Né εgbε εwé gabø, εbwó alú gyεé néndé áfyεé fó metøó ne me wó.

10 Né εgbε εwé mambø cho né mbε ushu Esowø, apyε nyε εbwó akaá nnó me nlú cho néndé me

nkerege meso mbaá Ntε wa ne εnyú demage gε nyε se me.

¹¹ Né εgbε εwé mpa ayi Εsawā ásə́, apyε nyε bə́ mme akaá nnó alu gyέ né gefə́ eyigé ásə́ mpa wa, néndé danchəmeló mfwa bə́ mme akwe mε mpa.

¹² “Me nlú wyaá gejamégé unó mangare εnyú, yémbo εnyú dékage gbare nyε fō matə́ gétúgé ubi.

¹³ Yémbə́ gébégé Mendoó Ukpea muú alerege wáwálé achwəge, apyε nyε εnyú dékaá wáwálé meko. Agarege nyε fō unó bi utanege ji metə́, genó εyigé ji awúgé geji ne ji ágarege. Ne apyέ nyε εnyú dékaá unó bi upyέ nyε meso gébē.

¹⁴ Ji apyέ nyε me mbə́ n̄go néndé genó εyi getanege me metə́ geji ne ji asele agarege εnyú.

¹⁵ Yéndé genó εyigé Ntε wa awyaá elé εya, getú εyigémbə́ ne me nké genó εyi gelú me metə́ geji ne ji agarege nyε εnyú.

Mesome nyu εla nyε lé nechóchó

¹⁶ “Elá gachyέ εnyú demage gε sé me, ne εmage wyaá sé ntó ndə́ εnyú degene nyε me.”

¹⁷ Ajógé mbə́, baá utə́ bií abifə́ alə mangigé atε aké, ‘Ajə́ aké, ‘Ela gachyέ εnyú degene sé me,’ ne ama aké, ‘Εmage wyaá se ntó də́ εnyú dégene nyε me’, ula utεne mbə́ nno? ne ulaa me njyε mbaá ntε wa.

¹⁸ Ulaá εla gachyέ utεne mbə́ nnó? Εsé dekágé fō genó εyigé ji ajógé mbə́.”

¹⁹ Ndεre εbwó áferege mbə́, Jisə́ akaá mε nnó εbwó akεlege mangií ji ulaá mejə́ εwé ji ajə́ mbə́. Ajə́ ne εbwó aké, “Εnyú degige mbə́ elé atε ulaá mejə́ εwé me njə́ nnó, ‘εla gachyέ εnyú demage gε sé me ne nnó εmage wyaá sé ntó də́ εnyú dégene nyε me?’

20 Me ngarege εnyú wáwálé nnó εnyú delilí nyε desə́ manse gétúgé unó bi upyε nyε. Ne bɔ́ mme ábeé ne nechóchá, εnyú debεé ne masome né matɔ́, yémbo masome nyú abwolege nyε nechóchá.

21 Nebyεé neke nemmyε mendée, une ugyalege ji nénđé gébé εyigé ji awuú ubale gekwɔ́ne. Ne abyεgé me maá, amage te se ubale, abεé élé ne nechóchá nnó ji agbεé muú ama fa mme.

22 Wyembɔ́ ntó ne élú ne εnyú. Nana εnyú delú ne masome né matɔ́, yémbo me mmage ge nyε εnyú, ne εnyú debεé nyε ne nechóchá né matɔ́. Ne yé muú ayi akágé fere gefɔ́ nechóchá εniné na né matɔ́ nyú ápó.

23 Bií bi mbɔ́ ukwɔ́nege, demage gii se me yε mechɔ́ fɔ́. Me ngarege εnyú wáwálé nnó, yéndégenó εyi degige ntε wa né mabɔ́ ma, achyεge εnyú geji.

24 Kpaá tε gébé εyigé na, εnyú delu dangí yé genó gefɔ́ né mabɔ́ ma. Gige achyεge nyε εnyú, ne nechóchá nyú nejame nyε kpaá nepwó.

25 “Me ngare εnyú unó bina né makamejɔ́, yémbo gébé gechwɔ́ nyε εyigé me nla ngarege sé εnyú depɔ́ né makamejɔ́. Me ngarege nyε εnyú uno bi utome ne Ntε wa gbɔ́gɔ́nɔ́.

26 Gébé εyigémbɔ́ gekwɔ́nege εnyú degige nyε Ntε wa unó né mabɔ́ ma. Me njɔ́ mbɔ́ fɔ́ nnó ngige nyε Ntε wa genó gefɔ́ gétúgé nyú wá.

27 Nénđé Ntε wa jimbɔ́ abɔ́ gejeé ne εnyú gétúgé εnyú debɔ́ gejeé ne me, ne dékame nnó me ntane mbaá Esɔ́wɔ́.

28 Wáwálé me ntane mbaá Ntε wa nchwɔ́ fa mme. Nana me lé nlyaa mme nkerege meso mbaá Ntε wa.”

29 Ajágé mb̄o, baá ut̄oá bií aké, “Nana w̄ ołé joó yé mejoó gboğəno, ejágé sé né makamej̄o.

30 Esé dékaá nana nnó w̄ okaá unó uko, w̄ okaage yé ebe lé unó bi b̄oá awyaa né met̄o mangií w̄o. Èwéna εpye esé dékamé nnó w̄ ostané mbaá Èsəwə.”

31 Ne Jisəs ashuú εbw̄o meko aké, “Pó enyú dékamé ne me, naná?”

32 Gébé gechw̄o nyε, ne géfií me εyigé enyú ako délaá nyε tyátyá, yéndémuú nyú ab̄oó nyε meti gepú jií, délyaá membií. Yémb̄o me mp̄o f̄o me mbií, Ntε wa alú ne me.

33 Me ngare enyú unó bina nnó enyu delií mmyε ne me debε ne nesə. B̄oó mme apyε nyε enyú degε εfwyale yémb̄o gbarege mat̄o nyú nendé mmyε me mpw̄o b̄oó mme.”

17

Jisəs anemmyε mbaá Ntε wuú nno apyε ji ab̄o ηgə

1 Jisəs anerege manj̄oó unó bina, abwεé amε ape né mfaánebuú, anemmyε aké, “Ntε wa gébé gekw̄one pyε me maá wyεé mb̄o ηgə nnó me nt̄o mpyε w̄ obeb̄ ne enoge.

2 W̄ ochyεé me uto bi upw̄o b̄oó ako nnó me nchyεé geñwá εyi gélágé byé mbaá b̄oó ako abi w̄ ochyεé me.

3 Geñwá εyi gélágé byé gelu nnó εbw̄o akaá elé w̄ mbií muú əlu Èsəwə ayi wáwálé, ne me Jisəs Kras muú w̄ ostané fa mme.

4 Mpyε w̄ obeb̄ enóge fa né mme, gétúge me nere mampyε ut̄oá bi w̄ ochyεé me nnó mpyε.

5 Ntε wa, pyε me mb̄e ne enóge né mb̄e ushu wyε nana, gefóngé enóge εwé me mb̄o nwya nya gébégé nlú ne w̄o, gemεge nnó mme álo.

Jisəs anemmye mbaá ntε wuuí gétúgé baá utəó bií

6 “Me mpye bə́ abi wə́ jyaá fa mme ḥchyee me akaá wə́. Abó álu bə́ byee, wə́ ḥchyee me εbwó ne εbwó ábele mekomejə́o wyee.

7 Ne nana εbwó ákaá nnó ufə́ unó uko bi wə́ ḥchyee me utane eta wyee.

8 Ngare εbwó mekomejə́o ayi wə́ ḥchyee me, ásə ji amu apea ne ákaá wáwálé nnó me ntane eta wyee ne ákame nnó wə́ ne ḥtəme me.

9 “Nnemmye gétúgé εbwó. Nnene fó mmye gétúgé bə́ mme, nnene lé gétúgé bə́ abi wə́ ḥchyee me, néndé álu bə́ byee.

10 Yéndé genó eyi nwyaá εlé ejyeé ne yéndégenó eyi wə́ ḥwyaa, εle εya. Ne εle bə́ bina ne apyeé me mbə́ enogé.

11 Mbə́ sé fa mme, yémbə́ εbwó alú fa mme. Nchwóo eta wyee Ntε wa, Muú Ukpea, nnemmye nnó wə́ ḥbame εbwó né uto mabə́ mmye, ami wə́ ḥchyee me, nnó ɔpye εbwó ábə́ muú ama ndere esé ne wə́ delu muú ama.

12 Gébégé nlú ne εbwó, mbáme εbwó né utó mabə́ ami wə́ ḥchyee me. Mbá εbwó chánéné, ne yé muú bwó ama anó mme detu wə́ εkose muú ayi abə́ alú me nnó anome mme detu nnó genó εyigé ásame né mekomejə́o wyee gebe wáwálé.

13 “Ne nana me nlé chwóo eta wyee. Ne njogé unó bina ndere me nlú fa mme, nnó mpye εbwó abe ne nechóchó gbene wyε ndere me nwyaá nechóchó gbene.

14 Me ngare εbwó mekomejə́o wyee ne bə́ mme apaá εbwó néndé εbwó ápfó mbwa ama ne bə́ mme wyε ndere me nlá pó fó mbwa ama ne bə́ mme.

15 Me nnene fó mmye nnó wó ḡfere εbwó fa mme. Nnene lé nnó wó ḡbame εbwó ḡkágé εbwó akpe né amu muú nchyé.

16 εbwó apó fó mbwa ama ne báó mme wyé ndere me nlá pó fó mbwa ama ne báó mme.

17 Pyé εbwó áchyéé gemége bwó wáwálé eta wyé. Ne wáwálé yimbó elé mekomejó wyéé.

18 Ndere wó ḡtame me fa né mme, mbontó ne me ntóme εbwó.

19 Me nchyé gemé ya mampye utáó byéé. Me mpye mbó gétúgé bwó, nnó εbwó ntó áchyéé gemége bwó wáwálé mampye utáó byéé.

Jisəs anemmye mbaá Ntε wuuí gétúgé báó abi ámáge fyé nyé metáó ne ji

20 “Me nnene fó mmye gétúgé baá utáó baá bina εbwó bwó, nnene ntó gétúgé báó abi áfyé nyé metáó ne me elé áwuú mekomejó wyé ayi baá utáó ba ágarege nyé.

21 Me nnenemmye nnó wó ḡpyé εbwó ako abé muú ama, wyé ndere wó Ntε wa ḡlu muú ama ne me, me ntó nlu muú ama ne wó. Pyé εbwó abé muú ama ne esé nnó, báó mme ákamé nnó wó ne ḡtame me.

22 Εnógé εwé wó ḡchyéé me, εwí ntó ne me nchyéé εbwó. Mpye mbó nnó εbwó abé muú ama wyé ndere esé ne wó delú muú ama.

23 Me nlu muú ama ne εbwó, wó ntó ḡlu muú ama ne me. Dépyé mbó nnó εbwó ntó abé muú ama chánéné. Ndere elúmbó báó mme ákágé nyé nnó wó ne ḡtame me, ne ákágé nyé ntó nnó wó ḡbaó gejeé ne εbwó wyé ndere wó ḡbaó gejeé ne me.

24 “Ntε wa, nkélege ntó nnó báó abi wó ḡchyéé me, abé ne me né mbaá yi me mbéé nyé, nnó ágé ntó

εnóge wa. Wə əchyee me εnóge εwéna gétúge gejeé eyigé wə əbəo ne me gemege nnó mme alo.

²⁵ “Eh, Nte wa muú əlu cho, wáwálé, bəo mme ákágé fó wə, yémbə me nkágé wə. Ne bəo bina, abi wə əchyee me ákaá ntó nnó wə ne ətəme me.

²⁶ Me mpye εbwó ákaá wə, ne mpye nyε wye εbwó ákágé wə yéndégébə nnó gejeé eyigé wə əbəo ne me əbəo ntó ne εbwó ne nnó me mbə muú ama ne εbwó.”

18

Apye Jisəs

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jisəs anerege mmyemene, ji ne baá utəo bií ályaá melu εwémbə, achyaá genkə eyigé akuú nnó Kidrən ajyε kpε mmu maá mekoá fó.

² Ne Judas muú achyεge nyε Jisəs maŋkwaá abə akaá ntó melu εwémbə néndé εbwó abə áchómege mε wye.

³ Ndere elúmbə, ji ase ekwə bəo bee ne ambame εcha upε Εsəwə abi anəo baá ámpyee upε Εsəwə ne Farasi ətəme áchwá né maá mekoá yim̄bə. Gébégé ájyee ákpomé mmyε ne unó ummyε, alweé desá ne bə akpəgέfo.

⁴ Ne elé Jisəs akaá mε yéndégenó eyigé ápye nyε ne ji, ake mmyε afií εbwó, agií εbwó aké, “Εnyú dékεlege ndé muú?”

⁵ Ashuú ji meko aké, “Dékεlege Jisəs muú Nasarət.”

Ji aké, “Me ne nlu ji.” Judas muú achyee Jisəs maŋkwaá alú ntó εfεé tənε ne εbwó.

⁶ Jisəs ajogé ne εbwó nnó, “Me ne nlu ji,” aja mmyε meso ákwe mme gbaram.

7 Ne ama agií εbwó aké, “Εnyú déke dékεlege wa?” Aké, “Dékεlege Jisəs muú Nasaret.”

8 Aké, “Pó me ngare εnyú nnó me ne nlu ji? Ne mbəgé nnó εlé me ne εnyú dékεlege, lyage bə́ bina ájye.

9 Ajə́ mbo nnó meko ayi ji abo ajə́ ábé wáwálé. Ji abo ajə́ aké, Ntε yé muú ama ayi anome mme detú né geluage bə́ abi ḥchyέ me ápó.”

10 Ne Simun Pita ajú yé aparanja ayi ji awyaá, asó etu εwé εgbé εbwənyε εwé memfwé εtukpε ámpyέ upε Esəwə. Mabə́ memfwé yimbə́ makamege Malkəs.

11 Pita apyέ mbo, Jisəs ajə́ ne ji aké, “Shwórε aparanja wyε yimbə́ né mmu mekó, wə ḥkεlege fó nnó me ngε εfwyale ndere ntε wa ake ngε?”

Afε ne Jisəs mbaá Anas

12 Ndere εlúmbə́, muú kpaá bə́ bee ne bə́ bee bií chonchó ne ambame εcha upε Esəwə apyε Jisəs awε ji amu.

13 Ase ji ábó mbε afε né mbaá Anas ntε Mendée Kaifas. Kaifas yina ne alú εtukpε ampyε upε Esəwə né ηmε εniné mbo.

14 Elé Kaifas yina ntó ne abo achyέ nya bə́ Jus majyέ nnó, “Elú galógáló nnó muú ama agbo gétugé bə́ ako.”

Pita ashya nnó akadgé fə Jisəs

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Simun Pita εbwó ne maá utə́ Jisəs yifə́ ama akwəle Jisəs meso. Etukpe ampyε upε Esəwə akaá maá utə́ yimbə́ chánjéné, getu εyigémbə́ ályaa maá utə́ yimbə́ akpε ne Jisəs né mmu dachi εtukpε ampyέ upέ Esəwə,

16 Pita álá né dafyε. Ndere Pita atene né dafyε, maá utoó ayi etukpe ampyε upε Esowá akaá ji, ajyε bane meso mendée ayi alú menombi gébame, ajóó mejoó ne ji ne meso mendée yimbø alyaa Pita akpe muú.

17 Mesø mendée yimbø né meno gebame agií Pita aké, “Nnó wø ɔpofó maá utoó ama né geluage baá utoó Jisøs?”

Pita ashuu ji meko aké, “Eeh, me mpó.”

18 Gébé eyigémbø ntó gefwene gemmyεé, baá défwε ne ambame dachi etukpe ásené mewε né dafyε átene áwyaá. Pita ntó abø alú ne εbwó áwyaá mewε.

Jisøs akpe unoo mpa
(Mat 26:57-66; Mak 14:53-65; Luk 22:54, 55, 63-71)

19 Etukpe egií Jisøs depø etiré détóme ne baá utoó bií ne unó bi ji álérege.

20 Jisøs ashuu ji meko aké, “Me njogé me mejoó gbogønø mbaá bø ako. Me nlerege unó yéndégébø né mmu macha mmyemene ne echa upε Esowá mbaá ayi bø Jus ako áchómege. Yé genó gefø eyigé me njoó bibí gepó.

21 Ulannó wø ɔgigé me bø nkwe bina? Gií elé bø abi awuu genó eyigé me ngare εbwó, ne ndé ákaá uno bi me njoó.”

22 Jisøs ajogé mbø, membame dachi etukpe ayi alu fií ado ji né ushu. Agií ji aké, “Mbø ne wø ɔbø manshuú etukpe meko?”

23 Jisøs ashuu ji meko aké, “Mbøgé mechø εwé me njoó elú gyεé, gare gabø ayi me njoó. Ne mbøgé elú cho, ulannó wø ɔdoó me.”

24 Efée ne Anas atome yé Jisəs wye amuuú wewewe mbaá Kaifas etukpe ampye upé Esəwə.

Pita ama ashya Jisəs manjáne spea ne eléé

25 Ndere epyembə, Pita abə alú né dafye tené awyaá mewε. Agii ji aké, “Nnó wə ntó ɔpó fó maá utəó ama né geluage baá utəó Jisəs?” Pita ashya aké, “Eeh me mpó”.

26 Maá defwe etukpe ampye upé Esəwə ama ayi alú menjme muú ayi Pita asoó ji etu, agii Pita aké, “Nnó me nge fó wə né mmu maá mekəó ne mende yimbə wó?”

27 Pita ama ashya wye shyá. Wyé né gébé eyigembə meno mekwə akú kəkəgəlókəó.

Afē ne Jisəs mbaá Palət

(Mat 27:1, 2, 11-14; Mak 15:1; Luk 23:1, 2)

28 Bií ujyagé ne dondo gemua mme ákpakpa bəó Jus ase yé Jisəs né gepúge Kaifas afé ne ji né echa gomena bəó Rom. Ebwó ambəó akpε wye wó. Apye mbə nnó ékágé ewwó ábé ne deba né mbə ushu Esəwə nendé akelge manyé epaá koó upú.

29 Ndere elúmbə Palət muú alú ngomena atané, aké ne ewwó, “enyú deké mende yina apyé nnó?”

30 Ebwó ashuu ji meko aké, “Mbəgé mende yina apó muú mebo fó wó, mbə esé defyé fó ji né amu jyε wó.”

31 Palət aké ne ewwó, “Sege ji enyú ambəó depa mpa wuuú ndere ebε nyú ejəó.” Akpakpa bəó Jus ashuu ji meko aké, “Ebé nyu bəó Rom ekamege fó nnó esé desó mpa nnó áwá muú.”

32 Genó eyigé ewwó ajəó gepye nnó genó eyigé Jisəs abə ajəó atome ne gefögé negbo eniné ji agboó nyε getane wawálé.

33 Ne Palet akere meso né mmu echa, mfwa akú Jisəs agií ji aké, “Wə ne əlú mfwa bə́ Jus?”

34 Jisəs aké, “Wə mbə́ ne əfere mbə́, waá nnó bə́ fə ne agare wə mmu ayi me nlú?”

35 Palet ashuú ji meko aké, “Me, əfere nnó me nlú muú Jus? Elé bə́ bye ne anoo baá ampye upε Esəwə ne afye wó ne amu ya. Ndé mechə wə əpyeé?”

36 Ne Jisəs ashuú ji meko aké, “Gefwa ya gepə fó eyigé bə́ mme. Mbə́ge gebó gebə́ eyigé bə́ mme, mbə́ baá defwε ba ammye nnó ékágé me nkpe né ámu bə́ Jus, yémbə́ gefwa ya getane mbaá yicha.”

37 Ndere ji ajoo mbə́ Palet aké ne ji, “Mmyéké wə əlú mfwa?” Ne Jisəs ashuú ji meko aké, “Wə əlú cho manjoó nnó menlú mfwa. Ge ula bi abyené me mbə́, ne getu eyigémbə ne nchwó fa mme nno ngáre bə́ wáwálé. Ne yéndémuú ayi agboó ne wáwálé, awuúmekomejoo wa.”

38 Ne Palet agií ji aké, “Wáwálé elé ndé?” Agige mbə́ ama akere meso né dafye, mbaá bə́ Jus aké, “Me nge fó gaboo ayi mende yina apyeé wó.

39 Yémbə́ gepəge nyú gelú nno, yéndé njmε gébégé epaá koó upu me mbə́ mamferé muú denə ama ndere enyú déklege. Ndere elúmbə́ nnó enyú déklege nnó mferé Mfwa bə́ Jus?”

40 Palet ajogé mbə́, εbwó ákalé ne meko metometo, aké, “Oferewe fó mende yina fere elé Barabas.” Barabas abə́ alú mmu ayi achyεge εfwyale né melə.

19

*Bə́ bee ájwyagé Jisəs
(Mat 27:27-31; Mak 15:16-20)*

¹ Palët achyee Jisøs nnó, átule ji ne getó.

² Ne bøó bee áto ela ewé elú meshií áfaá Jisøs né mekpo, áfyé ji nkúu megélé né mmye eke mfwa.

³ Ajwyage ji aké, “Geñwá gétyee getyee gebé ne wó Mfwa bøó Jus” ne ádo ji ukpé kpé né ushu.

⁴ Palët ama akere achwá ajøó ne bøó bimbø aké, “Nana me nchwo ne ji né mbé ushu nyu yémbo kaáge nnó me nge fó gabø ayi ji apyeé wó.”

⁵ Jisøs atane né dafye ne ela ewé elú meshií meshií né mekpo ne nkúu megélé né mmye. Ne Palët ajøó ne bøó bimbø aké, “Gegé mende yimbø na.”

⁶ Anøó baá ampye upé Esøwø ne ambame echa upé agege Jisøs, alø makale ne meko metometo aké, “Awø ji né gekwa, awø ji né gekwa.” Ajágé mbø,

Palët ajøó ne ebwø aké, “Enyú ambøó sege ji dewø né gekwa, néndé me nge fó gabø ayi ji apyeé wó.”

⁷ Yémbo bøó Jus atome wyé eshye ajágé aké, “Esé déwya ebe ewé ejøó nnó ji abø magbo. Néndé ji aké alú Maá Esøwø.”

⁸ Palët awúgé mechø ewéna, efø ekwø ji metøó døó.

⁹ Akere meso né mmu echa wuú, ama agií Jisøs aké, “Wø otane efø?”

Yémbo Jisøs ashuu ji meko wó.

¹⁰ Ne Palët ajøó ne Jisøs aké, “Wø ukélége fó manjøó mejøó ne me? Wø okaá fó nnó me nwyaá utø manlyaá wø ejye ne nwyaá uto manwø wø né gekwa wó?”

¹¹ Jisøs ashuu ji meko aké, “Wø ópofó ne utø mampye me genø mbøgé uto bimbø ulá utane fó né mfaánebuú wó. Ne getu eyigémbø muú ayi afyeé me né amu nyú, gabø awuu ajea apwøó.”

12 Palet awúgé mbə, abə akəle meti nnó ályaá Jisəs ajyeé yémbo bəó Jus akalege aké, "Mbəgé wə ɔlyage mende yina, ebyennó wə ópó fó mejeé Sesa. Yéndémuú ayi asəle gemə jií nnó alú mfwa ebyennó akəlege mankare gefwa ne mfwa Sesa mfwa Rom."

¹³ Ne Palët awúgé mejóá ɛwéna, ase Jisøs afé ne ji né dafye. Jimboá ajwälé né geluoge mpa né mbaá ayi ákuú nnó, “Melu Mataá.” (Né Hibru ákuú mbaá yimbó nnó “Gabata”.)

14 Bií bimbó úlú élé bií bi bœ́ Jus akpomege mmyé manyé spaá koó upu. Ne metoó ñwomese, Palet ajó ne ewwá aké, “Gége Mfwa nyú na.”

15 Yémbə εbwó ákálé aké cho ne ji εwú, cho ne ji εwú, awə ji né gekwa. Ne Palet ama gií εbwó aké, “Dékelege me nwó mfwá nyú né gekwa?” Anjó baá ampye upé Esowó, aké, “Esé depo sé ne mfwá yicha εkosé Sesa wó”.

¹⁶ Ne kwyakwyaá, Palęt achyee yé Jisəs né amu bwó nnó áwó ji né gekwa. Boo bee ásé Jisəs áfē ne ji.

Awə Jisəs né gekwa

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Jisəs jimbəó ne akpane gekwa jií afé né melú ɛwé ákuú nnó, “Melú Üŋkákó makpo.” (Bəó Hibru akuú ntó melu ɛwémbə nnó “Golgota.”)

18 Elé né melu εwéna ne awóme Jisəs né gekwa. Awó ntó anjo makpo apea né εbi bwó ukwa. Awó ama né εgbé εbwóεbé, ama εgbé εbwónyé ne Jisəs né metóó metóó.

19 Palët asá ntó genó gefó aba né mekpo gekwa
eyigé áwəmé Jisəs. Asá wyéé nnó, “Jisəs muú
Nasaret Mfwa bɔ́o Jus.”

20 Ne gejamégé bə́ Jus ájágé genó εyigé ásamé ábalé né mfaá mekpo gekwa néndé mbaá ayi awəme Jisəs né gekwa alú kwókwólé ne Jerosalé. Åsa mansa ηwε amimbo né mekómejə́ Hibrū, Latin ne Grek.

21 Anjə́ bá ampyeé upε Εsəwə, ájə́ ne Palet aké, “Osage fó nnó Jisəs alú mfwa bə́ Jus, sa élé nnó ji ajə́ aké, ‘Me nlu mfwa bə́ Jus.’”

22 Ne Palet aké ne εbwá, “Genó εyigé me nsame, nsa me.”

23 Bə́ bee ánerege manwə Jisəs né gekwa abə mandée jií akare malu ani yéndémuú bee ase melu εma. Åse nto nku wuu ayi ji áfyέ ne áfyέ εwule. Nku yimbə apə ne nkwoémé.

24 Bə́ bee bimbə ajə́ ne atε aké, “Dekarege fó nku yina, déjmeé lé megyaá wyeé mankaá muú ayi aselé ji.” Apyé mbə nnó genó εyigé ásame né mekomejə́ Εsəwə gebε wáwálé. Åsa wye áké, “Akare mandee ya áfyε atε amu, áse nku wa ájme megyaá wyeé.” Gé genó εyigé bə́ bee ápyεmbə.

25 Ne bə́ fó abi atene kwókwólé ne gekwa εyi awəme Jisəs wye, élé mma Jisəs, meŋme mma Jisəs ayi mendée, Méri mendée Klopas, ne Méri Magdalā.

26 Jisəs ágεgε ndεre mma wuu átene εfεé kwókwólé ne maá utə́ ayi jimbə́ Jisəs agboó ne ji də́, ajə́ ne mma wuu aké, “Mma, gε maá wye na.”

27 Ne ajə́ ntó ne maá utə́ yimbə aké, “Gε mma wye na.” Elə né gébε εyigémbə maá utə́ yimbə ase mma Jisəs afε ne ji né gepú jií, nnó ajwəlege ne ji.

Negboné Jisəs

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Ewyagé, Jis̄os akaá nnó ji anere m̄e yéndégenó eyigé ji aboó mampye, ne nnó genó eyigé mekomejoó. Es̄ow̄ ajoó gebe wáwále, ajoó aké, “Mmwólé manaá epyeé me.”

29 Eké epyeémb̄o, nk̄w̄ f̄o alú ef̄eé, ayi áfyε mm̄oá amí mamyáme magbeé wyεε. Ase ekochá, ányua né mm̄u mm̄oá amib̄o, áfaá né eta maá genoá eyigé akui his̄op, ábwεé até Jis̄os né uboó meno. *

30 Ne gébégé Jis̄os anyú mm̄oá amimb̄o aké, “Nnere utoó ba.” Ajóge mbo, amo mekpo mme, afyε gemε jií né amu Nt̄e wuú Es̄ow̄.

31 Bií bimb̄o, ele bií εbi boó Jus ákpomege mmyε manyé uwyaá bwó. † Ebwó akellege f̄o nnó bií bimb̄o ubane uŋkw̄ boó abi aw̄ome né ukwa. Ajye j̄oó ne Palet nnó achyeé εbwó uto ájye ákore uka boó bimb̄o né mfaá ukwa, áfere uŋkw̄ εbwó.

32 Ne boó bee achwó akore uka boó apea abi aw̄ome εbwó ne Jis̄os.

33 Achw̄ogé mbaá Jis̄os, ákore sé uka bií wo néndé age nnó ji agbo m̄e.

34 Yémb̄o muú bee ama ajo εgbε amba wuú ne nek̄o. Ténéténé yimb̄o manoó ne manaá matanege.

35 Muú yi agene unó bina ne agaré. Ne unó bi ji agare úlú wáwále. Ne jimb̄oó akaá nnó ji agarege wáwále nnó apyε enyú ntó défyε metoó ne Jis̄os.

36 Unó bina upyε nnó genó eyigé ásame né mm̄u ηwε Es̄ow̄ ubε wáwále. Asa wyε aké, “Yé gegoó jií gemma akoo f̄o.”

* **19:29** Elú wáwále nnó: J̄on afyε genóge his̄op né ηwε wuú gétúgé genó eyigé apyεé ne ji gébégé εpaá koo upú. † **19:31** Elú wáwále nnó: Uwyaá bina, úlú lé uwyaá kpaá nénde ukwe gébégé εpaá koo upu.

37 Ne ama ása ntó né melu Ιωάννης εώς εώς τοῦ ακέ,
“Ἄπειπεν δὲ ἦλιος μου αὐτῷ εἰς τὸν αἵματόν σου.”

Anií Jisəs

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Unó bina upyēge, Josef muú melo Arimatya ajyé gií ne Palēt nnó agō ji afere genkwogé Jisəs né gekwa. Josef abō alú maá utō Jisəs ama, yémbo akwɔlege ji bibií néndé afō ákpakpa bō Jus. Palēt akamege, Josef ajyé fere genkwogé Jisəs né gekwa afé ne geji.

39 Josef afé εbwó ne Nikodēmus muú abō achwó gē Jisəs ne utuu. Nekodēmus achwó ntó ne geomégé maka gebē. Akwyéé mami ne unó bi akuú nnó merrh ne alose. Manó genogé bō kilo usaá upea meso εfyā.

40 Εbwó ákpa genkwogé Jisəs, afyēge ji unó εbimbō ne mmyē aní ne éshyé ndeé. Gé mbō ne bō Jus ákwyēge genkwogé muú ne anií.

41 Né mbaá yi awōme Jisəs né gekwa, maá mekoó alú wye. Né mmu maá mekoó yimbō ntó, menome meke εwé álá alú danií muú fō εbō elú wye.

42 Anií Jisəs né mmu menome εwémbō néndé mbaá yimbō, alu kwókwólé. Ne bií bimbō ntó bō Jus ákpomege mmyē nnó bií ujyage εbwó ányé uwyaá bwó.

20

Menome εla mewa

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-10; Luk 24:1-12)

1 Bií mbe né uwyaá, ne dondo gemua mme Méri muú melo Magdala afé né menome εwé abō anií

Jisəs. Ajyεge, agε nnó áferé ntaá εniné abó ákweré εmbú menome.

² Ndere ágεne mbə Meri muú melə Magdala abó gatelé akere ajyε garé Simun Pita εbwó ne maá utəó ayifə ayi Jisəs ágboó ne ji dəó aké, “Afere Ata né mmu menome, ne εsé dékaá fó mbaá ayi ájyε belé ji wó.”

³ Ajágé mbə, Pita εbwó ne maá utəó yimbə átane áfε né menome.

⁴ Ndere ájyε, álomege gatele. Yémbə maá utəó yimbə alome apwə Pita, ne abó mbε akwəne né menome.

⁵ Akwənege wyε, asé mmyε mme apε né mmu menome, agε ubaaá éshyé ndeeé εbi abó anií Jisəs ne ubi yémbə, akpe fó né mmu menome wó.

⁶ Ne Simun Pita muú abə alú meso akwənege, akpe né mmu menome, agε ubaaá éshyé ndeeé εbimbə εfεé.

⁷ Agé ntó gebagé ndeeé εyigé abə anií Jisəs né mekpo ndere gelú pwipwi né mbaá awuú cha. Εpófó mbaá ama ne uba éshyé ndeeé εbimbə.

⁸ Ne maá utəó ayi abə abə́ mbε akwəne né menome, akpe ntó né mmu menome Jisəs, agε unó bi upyε, akame nnó elú wawale.

⁹ (Yé elé εbwó ágεne unó bina, álu wyε dankaá genó εyi mekomejə́ Ǝsəwə abə ajoó nnó Jisəs abə mankwilé né negbo.)

¹⁰ Ne baá utəó bií agεge mbə áma akere meso né upú bwó.

Jisəs alere mmyε mbaá Meri Magdala

¹¹ Yémbə Meri álá dafyε téne né alilé. Ndere alilé abyelé mmyε mme apé né mmu menome,

12 age makiénné Esowá apea ne mandeé pôpô mmye, ájwôle né mbaá yi abô ábelé genkwôgé Jisôs. Ema né mékpo, ema né uka.

13 Makiénné yimbô, ágií Meri aké, “Mma wô ɔlilé ndé?”

Ashuuú εbwó meko aké, “Akpa Ata wa ne me nkaá fô mbaá yi ájye bele ji wô!”

14 Ajogé mbô, abwôlé mmye ake apele age ndere Jisôs atene, yémbô akaá fô nnó elé Jisôs ne atene mbô wô.

15 Jisôs agií ji aké, “Mma wô ɔlilé ndé? Ndé muú wô ɔkèlege?”

Meri afere nnó elé mbô maá mekôá yimbô ne ji agene mbô, ajôó ne ji aké, “Ata mbôgé wô ne ɔkpane genkwô jii lere me mbaá ayi wô ɔbele geji, me njye mkpa.”

16 Ajogé mbô, Jisôs akú ji aké, “Meri” abwôlé mmye ape Jisôs, ajôó né mekômejô Hibru aké, “Raboni” (ula Raboni utené nnó “Ménléré.”)

17 Jisôs ajôó ne ji aké, “Otage me, néndé me nlú dankwô njye mbaá Nte wa. Cho gare elé aymé ba nnó me nlé nkwo njye mbaá Nte wa muú alú Nte nyú ntô. Esowá wa ne Esowá nyú ntô.”

18 Meri muú melô Magdala ajye gare baá utôó Jisôs aké, “Me nge Ata.” Ne agare ntô εbwó unó bi ji ajôó ne ji.

*Jisôs alere mmye mbaá baá utôó bii
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Aŋg 1:6-8)*

19 Né nkwalé bií mbé né uwyaá, baá utôó Jisôs ányweré mbaá ama, ágbé mano mbií néndé áfôó bôó Jus. Ne Jisôs akpe atené né metôá metôá bwô aké, “Neso nébé ne εnyú.”

20 Ajágé mbə, ale re εbwó mabəme upa né amu jií ne εgbε mmyε wuú. Baá utəó bií ágεge ji mbə álu ne nechəchó ndere ágené Atá.

21 Jisəs ama ajəó ne εbwó aké, “Nesə nebe ne εnyú, ndere Nte wa atəme me, mbəntó ne me ntəme εnyú.”

22 Ajágé mbə afə εbwó gejulé né mmyε aké “Sege Mendoó Ukpea.

23 Yendemuu ayi εnyu dejigente gabə wuu, Esəwə ajigente gabə muu yimbə, ne yende muu ayi εnyu dela dejinte gabə wuu wə, Esəwə nto ajige fə nte gabə wuu.”

Jisəs ale re mmyε mbaá Təmasi

24 Gébégé Jisəs achwó lere mmyε mbaá baá utəó bií, ḥgbə wuú ama né geluage abi áfyaneápeá ayi akui ji nnó, Təmasi maá gefa abə apó.

25 Təmasi achwəgé baá utəó abifə ágare ji aké, “Ese dege Ata.”

Təmasi aké, “Me nla ngé fə mabəme upaá mpi né maka amu jií me nta enə εbwə wa wyε, mma nta nto εbwə wa né nebəmē gepa enií nélú ji né égbé amba wə me nkamege fə.”

26 Ndə eneé ekogé, baá utəó Jisəs ama anywhere, né mmu gepú. Ne Təmasi alu ne εbwó. Agbé manombi, ne aké apele Jisəs achwó tene né metəó metəó bwó aké, “Nesə nebe ne εnyú.”

27 Ajəó ntó ne Təmasi aké, “Fye enəbwə wyεé fa. Pe amu ya. Nyaá εbwə wyεé ɔta εgbε amba wá. Ḍbegé sé ne dembyə kamé wyε kamege ne me.”

28 Ne Təmasi ashuu ji meko aké, “Ata wa ne Esəwə wa.”

29 Jisəs ajə́ ne ji aké, “Elé wə əgəne me, ne əkame nnó elé me? Metə́ megəmego əbeé ne bə́ abi álá agə me wə, yémbo áfyee matə́ bwó ne me!”

Ula bi asame ŋwε yina

30 Ne Jisəs apye gejamégé upə́ ufélekpa né mbə ushu baá utə́ bií εbi álá ása fó ubi né mmu ŋwε yina wó.

31 Yémbo ása lé bina nnó upyε εnyú dékamé nnó Jisəs ne alú Muú yi Esəwə akweré ji elá gefwa, nnó ji alú Maá Esəwə. Ne nnó dekamege mbə debə́ gejwá εyi gélágé byé géту́gé mabə mií.

21

Jisəs alere mmyε mbaá baá utə́ bií akeneama

1 Mboó ndə́ fó ekoge, Jisəs ama alere mmyε mbaá baá utə́ bií né əbeé mega εwé ákuú nnó Tiberas. Gé na ne Jisəs alere mmyε mbaá baá utə́ bií.

2 Simun Pita, Təmasi maá gefa, Nataniel muú melə Kana né gebage mewaa Galilií, baá Sebedee ne baá utə́ abifə makpo apea ábó álu mbaá ama.

3 Ne Simun Pita ajə́ ne εbwó aké “Me nkεlege manjyε ntofó.”

Εbwó ntó aké, “Εse ntó déjyε ne wó.” Εbwó ako ajyε kpe mmu εkpée. Né utuú bimbə yé genó εbwó áwa wó.

4 Ndere bií ujyage, Jisəs achwə atene né mapea əbeé mega, baá utə́ bií agəge ji akaá fó jí wó

5 Jisəs akú εbwó aké, “Baá ba, déwaá meshuu fó wó?” Εbwó áshuu ji meko, “Déwa wó.”

6 Ajə́ ne εbwó aké, “Nmégé ntofo nyú né εgbε εbwənyε ékpe, déwane nyε meshuú.” Aŋmégé,

meshuú εyi εsele, εpwó εbwó manja afyε mmu εkpe néndé εja dɔ́.

7 Εpyεge mbɔ́, maá utɔ́ ayi Jisɔ́s abɔ́ gejeé ne ji dɔ́, ajɔ́ ne Pita aké, “Muú ayi ajágé mbɔ́ ne εsé élé Ata.” Simun Pita awúige ndere maa utɔ́ yimbɔ́ ajɔ́ ake “Muú ayi ajɔ́ mbɔ́ mejɔ́ ne εsse εle Ata” Akwyε afyε mandee mmyε (néndé abɔ́ afere áji) Anyo acho né nnyi.

8 Baá utɔ́ abifɔ́ álá né mmu εkpee ajame dansa ne gejamégé meshuú εyi elú wyε nnó achwó né mapea nnyi. Mantane né mapea nnyi ɔkwɔ́ne mbaá ayi εbwó ajame dansa alú genogé matyέ amu usaá upea meso εfya.

9 Ajágé dansa yimbɔ́ akwɔ́nege né mapea nnyi, agε ujenjeé mewε ne brɛd wyε nere.

10 Jisɔ́s ajɔ́ ne εbwó aké, “Chwɔ́ge me ne meshuú fɔ́ εyi εnyú déwane mbɔ́.”

11 Simun Pita akwɔ́ akpε mmu εkpee aja dansa yémbɔ́ achwó ne ji né mewaá. Dansa yimbɔ́ agbeé ne gejamégé meshuú kpakpa. Meshuú elú usaá ukenéama meso εfyanε εlέ (153). Ne yé élé meshuú εjame, dansa yimbɔ́ agyalé wó.

12 Ne Jisɔ́s ajɔ́ ne εbwó aké, “Chwɔ́ge dégbáré une dondo”. Ne yé maá utɔ́ ama ayi ajea metɔ́ mangíí ji nnó, “Olu wa?” apó; néndé εbwó ákaá nnó élé Ata.

13 Jisɔ́s ajyε bɔ́ brɛd yimbɔ́ ne meshuu ntó achyέ εbwó.

14 Gé manjáne aleé na ayi Jisɔ́s alere mmyε mbaá baá utɔ́ bií gébégé ji akwilé né negbo.

Jisɔ́s ajɔ́ ne Pita nnó mbɔ́gé abɔ́ gejeé ne ji apyε utɔ́ bií

15 Ebwó anerege mangbaré unε, Jisəs agií Simun Pita aké, “Simun, maá Jən nnó wə əbə gejeé ne me də́, əpwə abifə na?” Ne Pita ashuuú Jisəs meko aké, “Eh Ata, wə əkaá nnó me mbə gejeé ne wə.”

Jisəs ajə́ ne ji aké, “Pele baá magənjme ya.”

16 Jisəs ama agií ji maŋáne apea aké, “Simun Pita maá Jən nnó əbə́ gejeé ne me?”

Pita akame aké, “Eh Ata wə mbə əkaá nnó mbə́ gejeé ne wə”. Jisəs aké, “Pele magənjme ya”.

17 Ama agií Pita ne maŋáne ayi ágbéé aleé aké, “Simun maá Jən nnó wə əbə gejeé ne me.”

Agigé mbə, metə́ εsə Pita gétúgé agií ji té maŋáne aleé nnó, “Pita nnó wə əbə gejeé ne me?” Getu εyigémbə Pita ashuuú ji meko aké, “Ata wə əkágé unó uko, əkaá chánjéné nnó me mbə gejeé ne wə.” Jisəs ajə́ ne ji aké, “Pele magənjme ya.”

18 Ngarege wə wáwálé nnó, “Gébégé wə əlu gesage muú, wə mbaá ayi wə əkelege, yémbo gébégé əkwəge ukoó, ula bwyε élé amu mfaá ne élé muu yicha ne afyέ wə mandee ágbárege wə εbwə aja wə meti əjyέ mbaá ayi wə əlá əkelege fə manjyε.”

19 Jisəs ajə́ mejoó εwéna ne Pita mampyε ji ákaá gefəge negbo εniné Pita agboó nyε ne achyέ εsəwə ngə. Jisəs ajóge mbə aké ne Pita, “Kwəle me.”

20 Pita abwəlége mmyε, agε ndere maá utə́ ayi Jisəs abə́ gejeé ne ji də́ akwəlege εbwó. Elé maá utə́ yina ne abə ajwəlé nya agií Jisəs né egbe mmyε, gébégé εbwó anyέ menyέ, agií Jisəs nnó, “Ata ndé muú wə əke achyεge nyε wə maŋkwaá?”

21 Pita agége ji agií Jisəs aké, “Ata ji ntó yé?”

22 Ne Jisəs ashuiú Pita meko aké, “Mbəgé me nkəlege nnó ji abə mebe kpaá te me nchwoá, wə əbə ndé mechə wyεé? Wə kwəle elé me.”

23 Ajogé mba, mechə εwéna εkε εkwəne mbaá baá utə́ó abifə nnó Jisəs aké maá utə́ó yina agboó fə. Yémbə Jisəs ajə́ fó nnó maá utə́ó yimbə agboó fó wó. Ajə́ elé nnó, “Mbəgé me nkəlege nnó ji abə mebe kpaá te me nchwoá, əbə ndé mechə wyεé?”

24 Ge εlé maá utə́ó awú ne agarege unó bina. Asá ubi né mme ne εsé dékaá nnó unó bi ji agarege úlú wáwálé.

25 Gejamege unó εbifə úlú ntó εbi Jisəs apyεé. Mbəgé abə ása ubi uko né mme, mba melú εbεé fó fa mme εwé ábélége bə ηwε abi ásame ubi.

**Nwε menomenyέ mekε
New Testament in Denya (CM:anv:Denya)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Denya

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Denya

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
d773c38c-82ca-51fa-b995-6754070ca57e